

GLASILO KULTURNO
PROSVETNEGA DRUŠTVA
SLOVENSKI DOM
DECEMBER 2010,
STEVILKA 42
ISSN 1331 - 548X

ODMENA NOVI

Slovenski dom, naš drugi dom

KO OTOPLITEV ODNOSOV NI PRAZNA FRAZA

Leto in pol je minilo od prvega sestanka predsednikov slovenske in hrvaške vlade, Boruta Pahorja in Jadranke Kosor na gradu Trakošćan. Srečanje je bilo videti prisrčno, nihče ni mogel prezreti prijaznih tonov, čisto drugačnih kot so odzvanjali na zadnjem Pahorjevem sestanku s prejšnjim hrvaškim premierom Ivom Sanaderjem februarja lani na gradu Mokrice. Popolno nasprotje. Medtem ko je v dvorani mokriškega dvorca vladalo turbno vzdušje, iz izjav pa so švigale ostre puščice, je bilo razpoloženje na dvorišču trakošćanskega gradu sproščeno in celo – barvno usklajeno. Se še spomnite Pahorjeve rdeče kravate in rdečega kostima Jadranke Kosor? Kar je bilo takrat nekaj povsem novega in nenavadnega, je postalo praksa. Se še spomnite romantičnega prizora premierov v zimski idili v Kranjski Gori, s čajem pred toplim gorenjskim ognjiščem, ko je Pahor dejal: ogenj med nama ne bo ugasnil? Res je, da sta premiera tako izzvala številne, tudi neljubeznive komentarje. Res pa je tudi, da imata kaj pokazati: končala se je slovenska blokada hrvaških pogajanj z EU, Slovenija in Hrvaška sta po dveh desetletjih preprirov sklenili arbitražni sporazum, ki je temelj za rešitev dvajsetletnega mejnega spora, tudi problem deviznih vlog hrvaških varčevalcev se umika iz železnega repertoarja meddržavnih odprtih vprašanj. In kot da to še ni dovolj, sta se imenitno ujela tudi predsednika držav, Danilo Türk in Ivo Josipović. Z umirjenostjo, premišljenostjo in modrostjo, ki sta jih na prinesla predsedniški položaj. Bi si lahko želeli še več?

Za Slovence na Hrvaškem vse to pomeni še veliko več, kot za ostale državljane obeh držav. Prvič, otoplitev odnosov za nas ni več prazna diplomatsko-politična fraza. Posledice občutimo povsod in vsak dan. Seveda v dobrem, saj se nam ni več treba na vsakem

koraku, na eni ali drugi strani meje, opravičevati ali čutiti krive za nerazumna ravnanja ene ali druge države. Kako ne bi bili veseli in ponosni, da je slovenska manjšina vnovič zapisana v preambuli hrvaške ustave?

Drugič, reševanje vseh slovensko-hrvaških težav, ki seveda so in še vedno bodo, v takšnem vzdušju postaja lažje in manj boleče. Odkar vemo, da se je o vsem mogoče dogovoriti, nobena stvar ni več tako dramatična in usodna, kot je bila še kakšno leto dni nazaj. Ste opazili, kako se je reševal status hrvaškega biatlonca Jakova Faka, ki je postal slovenski reprezentant? Jasno, brez kresanja isker in nelogičnosti ni šlo, vendar so se nesoglasja naposled rešila modro, brez nepotrebne gajanja in krika, tako, da sta zadovoljni obe strani, in kar je najpomembnejše – šport je ostal šport, ne pa še en politični problem.

In tretjič, predsedniki vlad in držav, štirje posamezniki, so pokazali, da ni nič nemogočega, če je le volja. Da se ni treba skrivati za utrjenimi prepričanji in stereotipi, češ da se nič ne da, ko večinsko kolesje pelje v neko smer, četudi v prepad. Ni res, šteje vsak posameznik, vsaka beseda in vsako dejanje. To bi moral biti nauk tudi za našo slovensko skupnost, kjer se pogosto pustimo uspavati in se tolažimo – saj nič ne moremo, saj nas je premalo, saj nimamo dovolj mladih, saj ni denarja, saj ne gre... Ni res. Vsak šteje. Vsak ima moč. Vsak lahko prispeva. Vsak lahko premika. Več nas bo, bolj bomo uspešni. Ohraniti in okrepiti slovenstvo, ohraniti in okrepiti prijateljstvo s hrvaško večino, to dolgujemo zanamcem. Vsak posebej in vsi skupaj.

Naslovnica:
Jakob
Volčič
Več na
strani 19.

OD ZABRISA

VSlovenskem domu je bila 22. septembra odprta zanimiva razstava o Slovencih v BiH v polstoletnem obdobju (od leta 1530 do leta 2010) z naslovom Od zabrisa do preнове identitete. Otvoritev razstave je bila priložnost za prvo srečanje z novim slovenskim veleposlanikom v Zagrebu Vojkom Vovkom.

Avtor vsebinske zasnove razstave in spremnega besedila na 24 razstavnih panojih je Stanislav Kobljar. Bogato slikovno gradivo, lepo oblikovano in pregledno, je opremil z dvojezičnimi napismi. Razstava ponuja vzorčni pregled prihodov, bivanja in udejstvovanja Slovencev v BiH. Njen namen je čim bolj razsvetliti vzgibe, začetke in razvoj slovenskega organiziranja na ozemlju te državi. Avtor je zato nekatere vsebine namenoma in zavestno poenostavil.

Sprehod v daljno preteklost

Povezave med deželama na območju današnje Slovenije ter BiH sežejo daleč v preteklost, vsaj do štirinajstega stoletja – poroke celjskega grofa Hermana I. s hčerjo bosanskega bana Katarino Kotromanić. Da je kdo od Slovencev zbral pogum in se napotil v Bosno še za časa

ODMEV

Novi odmev izdaja **Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom** iz Zagreba s pomočjo **Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske in Urada Vlade**

Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Za izdajatelja: **Darko Šonc.**
Uredništvo: **Miroslava Maria Bahun, Silvin Jerman, Polona Jurinić, Ivica Kunej, Franc Strašek, Darko Šonc.**

Pregled, priprava in oprema besedil: **Ilinka Todorovski.**
Oblikovanje in prelom: **Ljudevit Gaj.**
Tisk: **Intergrafika,** Bistranska 19, Zagreb.
Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku.

Naklada: 800 izvodov.
Naslov uredništva: **Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom,** Masarykova 13/1, 10000 Zagreb,
tel./fax 48 55 171; slovenski-dom@zg.t-com.hr,
http://slovinci.hr

DO PRENOVE IDENTITETE

turških osvajanj, nas opozori potopis ljubljanskega notarja in Gornjegrajčana Benedikta Kuripečiča, sina grajskega kurjača peči (kuri-peči),

samostanu Marija zvezda pri Banja Luki. Leto pozneje se je svobodoljubna, panslovensko navdihnjena družčina slovenskih fantov pridružila bosansko-hercegovski vstajnikom, med njimi je bil tudi izjemni, v domovini pozabljeni ljubljanski tipograf Miroslav Hubmajer, ki so ga vstajniki leta 1875 imenovali za vojvodo (vodjo) vstaje.

Prihodi v treh valovih

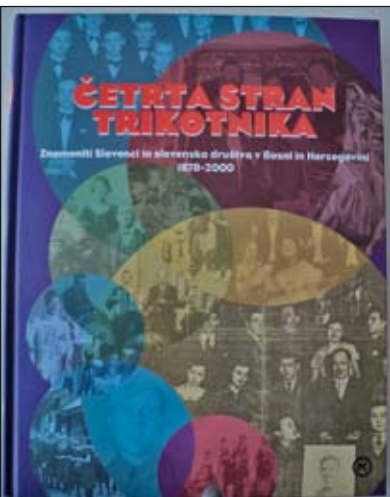
Konec 19. stoletja se je začelo obdobje množičnih, načrtnih prihodov, daljših bivanj in priseljevanja Slovencev v te kraje, in sicer v treh valovih: med avstro-ogrsko upravo, Kraljevino SHS/Jugoslavijo in približno poldrugo desetletje po drugi svetovni vojni, med obnovo in socialistično gradnjo FLR Jugoslavije. Zadnje desetletje ponovno poteka pospešeno sodelovanje med državama Slovenijo ter BiH, vendar še tako močnim ekonomsko-gospodarskim tokovom ne moremo pripisati značilnosti novega oziroma četrtega vala, saj v njem ni zaznati ne nekdanje množičnosti prihodov pa tudi ne priseljevanja.

Koliko Slovencev je živelo

in še živi v BiH zaradi nepopolnih evidenc in različnih metodologij uradnih popisov, ki jih je občasno svojim ciljem prilagajala oblast, ni mogoče celostno določiti. Uradno so leta 1910 našteji 3.108 Slo-

blike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu. Nosilec projekta in izdajatelj je Društvo Consortium artisticum iz Ljubljane.

Obiskovalce razstave v Slovenskem domu je najprej

ki je kot tolmač odposlancstva cesarja Ferdinanda I. k turškemu cesarju Sulejmanu I. Veličastnemu leta 1530 na popotovanju v Carigrad prepotoval Bosno od zahoda do vzhoda. Približno tri stoletja za njim so primorski in kranjski gozdarji in delavci v skupinah začeli hoditi na sezonsko delo v bosanske gozdove. Sočasno je opaziti nekaj slovenskih duhovnikov, med njimi Valentina Laha, ki je leta 1874 bival v trapistovskem

ce, leta 1921 kar 4.682, leta 1948 pa 4.338, leta 1953 celo 6.300 ali 0,22 odstotka skupnega števila prebivalstva, najmanj pa leta 1981, ko se jih je za Slovence izreklo le 2.755 oziroma 0,07 odstotka prebivalstva. Natančnejše podatke o številu Slovencev, ki danes živijo v BiH, bo ponudil bližnji uradni popis prebivalstva.

Na otvoritvi

Razstava je uresničena s podporo urada vlade Repu-

pozdravil predsednik Darko Šonc. Posebno dobrodošlico je izrekel novemu slovenskemu veleposlaniku v Republiki Hrvaški Vojku Volk, avtorju razstave Stanislavu Koblarju, pooblaščenemu ministru Marku Sotlarju in Dragutinu Palašekju iz urada za kulturo Mesta Zagreba.

Razstavo je osebno predstavil avtor Stanislav Koblar, simbolično pa jo je odprl veleposlanik Vojko Volk.

Polona Jurinić

PANONIKA HARMONIKA

Ogledali smo si prireditev Panonika harmonika, ki je 28. avgusta potekala v Gaju pri letališču Cerklje ob Krki. Bodrili smo našega harmonikarja Franca Ropa.

Na pot v Slovenijo smo se odpravili, da bi si ogledali prireditev, s katero so se harmonikarji hoteli vpisati v Guinnessovo knjigo rekordov. Na prireditvi je s svojo frajtonarico sodeloval tudi naš Franc.

Te zanimivost ni mogoče opisati, treba jo doživeti, saj so igrali stari in mladi, od dveh let pa do devetdesetih. Zanimivo je bilo gledati raztezanje mehov, če o poslušanju sploh ne govorim. Skupaj so morali zaigrati dve melodije: Na Golici in V dolini tihi.

Naš Franc, ki je imel številko 199, je bil precej opažen, saj je k njemu za intervju pristopila novinarka RTV Slovenije Petra Držaj in je bil tudi v TV Dnevniku. Bili smo srečni, saj je predstavil naš Slovenski dom.

Žal vpis v Guinnessovo knjigo ni uspel, ker je bila premajhna udeležba. Ni kaj, drugo leto spet pridemo, ker kaj takega je treba videti in slišati.

Ivanka Nikčević

Slovenski dom, naš drugi dom

PROSLAVILI SMO DAN REFORMACIJE

V organizaciji Sveta slovenske nacionalne manjšine mesta Zagreb smo 27. oktobra v Slovenskem domu obeležili dan reformacije. O malo znanih zanimivostih o očetu slovenskega jezika Primožu Trubarju je govoril Andrej Perhaj. Na ogled je bila tudi razstava varjenih skulptur Aleksandra Arharja, ki prikazujejo značajne osebe iz Trubarjevega kraja.

Andrej Perhaj iz Javnega zavoda Trubarjevi kraji iz Velikih Lašč je govoril o veličini in pomenu Primoža Trubarja, velikanu slovenske zgodovine, ki nam je že v 16. stoletju poklonil prvo knjigo in vse svoje življenje posvetil »lubim Slovencem«. Podaril nam je »cerkveno ordningo«, to je cerkveni red za slovensko cerkev, kot tudi temelje cerkvenega in šolskega slovstva: katekizem, abecednik, pesmarico, sveto pismo nove zaveze in postilo. Uredil je slovensko protestantsko cerkev in dosegel, da so po pomembnih krajih nastavili pridigarje. Veliko smo izvedeli o Trubarjevem zgodnjem otroštvu, ko je kot dvanajstletnik odšel na šolanje na Reko, potem pa v Trst. Za to obdobje Perhaj meni, da je bilo za Trubarja najpomembnejše. Bilo je simbol novega duha, kajti tam je dobil »mediteransko«

širino v znanju, razgledanost in temelj humanističnih znanosti, kar je bilo odločilno za njegovo nadaljnjo izobrazbo in življenje. Za Trubarja sta bili znanje in šolstvo božji kategoriji. Velik del svojega izjemno plodnega in bogatega življenja je preživel na tujem, na zadnje je živel v nemškem Derendingnu. Vse do zadnjega je neutrudno delal. Njegovo življenje je ugasnilo v osemindemdesetem letu, tiho kot utripajoča sveča, ko je prevajal Lutrovo Hišno postilo.

Razstava Kolesarska srečanja

Prav lepota Trubarjevega kraja in pomembne osebe slovenske zgodovine, ki izhajajo iz tega konca Slovenije, so navdihnili kiparja Aleksandra Arharja, da ustvari varjene skulpture, ki prikazujejo znane osebe in kulturno dediščino, s katero se lahko sreča kolesar, ko se odpravi po Mišji dolini in velikolaški okolici. O skulpturah, fikciji, ki izhaja iz njih, in lepoti velikolaške narave je tudi govoril Andrej Perhaj – slišali smo legendo o Franu Levstiku, Josipu Stritarju, Joži Javoršku, Martinu Krpanu, Prešernovi Rozamundi in Andreju Turjaškem. Občinstvo je Andreja Perhaja in Aleksandra Arharja nagradilo z dolgim in iskrenim ploskanjem. Med gosti sta bila tudi Rudi Merljak iz urada za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Željko Zaninović iz urada zagrebškega župana.

Agata Klinar Medaković

Aleksander Arhar in Andrej Perhaj

PRVI MUSIC EXTREME FESTIVAL

V Prešernovi dvorani Slovenskega doma, ki je 13. novembra za nekaj ur postala koncertna dvorana, so nas mladi glasbeniki iz Slovenije in Hrvaške spomnili na stoletno povezovanje, prepletanje in medsebojni vpliv glasbenih kultur dveh narodov.

Na prvem mednarodnem glasbenem festivalu nenavadnih in originalnih glasbenih skupin, ki je pod motom »združljivo z nezdružljivim« potekal v organizaciji Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb in Slovenskega doma, so tekmovalе skupine Katanija iz Ljubljane, As Bruxas Fatais iz Zagreba in Virtuozii iz Brežic.

Nagrajena izvirnost

Mladi glasbeniki iz Slovenije in Hrvaške so se potegovali za nagrado Grand prix, najbolj originalno izvedbo slovenske skladbe Gor čez izaro in nagrado občinstva. Nagrado Grand prix je po ocenah žirije osvojila skupina As Bruxas Fatais (Usodne čarovnice) iz Zagreba, nagrado za najbolj originalno izvedbo skladbe Gor čez izaro skupina Katanija iz Ljubljane, občinstvu pa so bile najbolj všeč izvedbe pesmi skupine Virtuozii, ki deluje v glasbeni šoli v Brežicah. Virtuozno so si priborili nagrado občinstva.

V žiriji so bili priznani glasbeni stro-

kovnjaki: glasbena urednica na Radiu Sljeme Maja Gorše Mihaljevič, magister klavirja in profesor na glasbeni akademiji v Zagrebu Damir Gregurič in akademski glasbenik in profesor klarineta Igor Požar. Voditeljica prvega music extreme festivala, ki je potekal v veselem in sproščenem vzdušju, je bila Irena Šonc. Številno občinstvo je v glasbenem premoru uživalo ob taktih skupine Samoborski kvartet saksofonov SaKS.

Nasvidenje na 2. music extreme festivalu

Predsednik manjšinskega sveta in društva Darko Šonc se je zahvalil Mestu Zagreb za finančno podporo projektu. Posebna zahvala gre profesorju tolkal Goranu Goršetu, ki s tolkalno skupino S.udar deluje v okviru Slovenskega doma, saj je bil pobudnik festivala, na katerem so nastopale nenavadne in originalne glasbene skupine ne glede na glasbeni slog (jazz, klasika, rock, narodni...). Po tekmovanju so se nastopajoči še dolgo družili v Slovenskem domu, v prijetni družbi glasbene žirije so izmenjavali izkušnje in glasbena znanja.

Organizator in udeleženci so se razšli z željo, da bi se prihodnje leto drugega music extreme festivala udeležilo še več mladih nenavadnih in originalnih skupin iz zamejstva in Hrvaške.

Agata Klinar Medaković

DUHOVNA SEKCIJA A. M. SLOMŠEK

Hvala vsem, ki se udeležujete svetih slovenskih maš v Zagrebu. Tako negujemo slovenski jezik in duhovnost, da ne pozabimo, od kod izviramo. Kdor poje, dvakrat moli!

Zadnjo mašo pred poletnimi počitnicami smo imeli 27. junija. Dekan Anton Trpin jo je podaril za Slovenca Bruna Merkla (umrl 23. 6. 2009).

Zaradi bolezni p. Romana Motoreja je odpadlo že tradicionalno romanje v Krško za Porcijunkulo (2. avgust), kje zbor naše duhovne sekcije vedno poje pri dveh mašah. Patru želimo, da bi hitro okreval in molimo za njega.

15. avgusta se praznuje Marijino vnebovzetje. Z rednimi vajami pevskega zbora A. M. Slomšek smo začeli dva tedna po tem prazniku, 3. septembra. Žal nam je, ker se naš bas Eugen Franjković zaradi prometne nesreče, ki jo je imel avgusta, ne more udeležiti maš in naših srečanj. Molimo za njega in mu želimo, da bi hitro okreval v bolnišnici v Novem Marofu.

Janez Turinek je maševal 12. septembra, Silvester Molan pa 26. septembra za Antona Martina Slomška (24. septembra). 3. oktobra je bila Rožnovenska nedelja. 10. oktobra in na misijonsko nedeljo 24. oktobra nam je mašo daroval dekan Anton Trpin.

1. november je posvečen Vsem svetim, 2. november pa vernim rajnim – ko se spomnimo vseh dragih, ki so nas zapustili in jim na pokopališču prižgemo svečo za spokoj duše in lahko zemljico. 21. novembra slavimo Kristusa Kralja, in 22. novembra pa sveto Cecilijo.

Olga Tkalčec

Skupina As Bruxas Fatais iz Zagreba.

Slovenski dom, naš drugi dom

**PRIPOROČAM
NAŠIM BRALCEM**

Za vas sem prebrala nekaj knjig iz knjižnice Slovenskega doma in jih toplo priporočam v branje!

Novinarskih racah je Bogdan Novak, dolgoletni novinar, urednik Teleksa, Dela in Pavlihe, danes pa svobodni književnik, zbral novinarske anekdote z bolj ali manj humornimi poantami povojnega novinarstva v Sloveniji.

Ena najbolj priljubljeni knjig

slovenske planinske literature je Pot Nejca Zaplotnika, prvega Slovenca ki se je povzpel na Mont Everest in ki se je na tej gori smrtno ponesrečil. Zaplotnikova »pot« je zares velika. Alpinizem, ki je bil njegovo življenje, je postalo njegova smrt. V delu pripoveduje svoje življenjske zgodbe, govori o poteh, ki jih je prehodil. Začenja s svojo mladostjo in zgodnjo ljubeznijo do gora, nadaljuje z opisi svojih najodličnejših vzponov. Iskrenost pisanja je čutiti v vsaki črki. Čudovito.

O usodi »lepih Vid« so pisali veliki slovenski pisatelji France Prešeren, Ivan Cankar, Josip Jurčič, Rudi Šeligo in drugi. Hrepenijo po sreči v drugačnem svetu in odhajajo drugam. Ko odidejo, se jim toži po domu in so spet nesrečne. V knjigi Krila migracij, ki sta jo uredila Mirjam Milharčič in Jernej Mlekuž, se s pomočjo življenjskih zgodb in z rabo avtobiografskih virov seznanimo z različnimi vlogami, izkušnjami, položaji

in obravnavami žensk (in moških) v migracijskih kontekstih v preteklosti in danes. Življenjske zgodbe migrantk predstavljajo zato, ker brez subjektivnih izkušenj tistih, ki odidejo, in tistih, ki ostanejo, migracijskih procesov sploh ne moremo razumeti. Zelo pretresljive zgodbe žena, ki so odhajale, in družin, ki so ostajale doma.

Priporočam tudi pretresljivo knjigo Pianist: varšavski spomini 1939-1945 Władysława Szpilmana. Szpilman, mladi pianist, posreduje grozljivo realistično podobo varšavskega geta, opisuje pomore in množično pobijanje ob odhodu nemških okupatorjev in svoje preživetje v teh strašnih časih nemške okupacije Poljske.

Da ne pozabimo, to leto je minilo 100 let od rojstva pisatelja, prevajalca in dramatika Cirila Kosmača, ki nam je med drugim zapustil Balado o trobenti in oblaku.

Darja Stantič

VABLJENI V BOGATO KNJIŽNICO

S knjigami v slovenskem jeziku, ki jih zbira, hrani in izposoja knjižnica Slovenskega doma, si želimo vplivati na vračanje naše materinščine v dnevno rabo, saj je v pogovorih žal že čuti, da počasi pozabljamo slovenske besede.

Knjige so namenjene najširšemu krogu uporabnikov, vse od predšolskega do tretjega življenjskega obdobja.

Želimo si, da bi si vsako leto obnovili naš knjižni fond in tako prispevali k večjemu številu zadovoljnih bralcev.

Knjižnično gradivo lahko iščete sami, lahko pa vam pomaga in svetuje knjižničarka. Poleg knjig so na voljo tudi časopisi,

med njimi slovenska dnevnik Delo in Večer, s čimer informacijsko pokrivamo dogajanja doma in po svetu. V našem čitalniškem kotičku lahko brskate po enciklopedijah, leksikonih, monografijah, knjigah (klasikah ali uspešnicah) in časopisih, a tudi druženje pri nas je prijetno.

V knjižnico je vpisanih 40 članov, med njimi je približno desetih vztrajnih in zelo aktivnih bralcev. Veseli nas, da prihajajo novi člani u knjižnico, tudi tisti, ki jim slovenščina ni materni jezik.

Darja Stantič

Knjižnica je odprta vsaki četrtek od 17. do 19. ure. Za izposojajo je na voljo 7 tisoč knjig, med njimi je 1.800 novejših naslovov, iz let 2007 in 2008.

POUK SLOVENSKEGA JEZIKA

Pouk slovenskega jezika v Slovenskem domu poteka že 25 let. Namen pouka je, da se učenci seznanijo s slovenskim jezikom in kulturo.

Pouk slovenščine poteka vsak ponedeljek od 17. do 20. ure v prostorih Slovenskega doma. Obiskuje ga 28 učencev, razvrščenih v dve skupini – začetno in nadaljevalno. Slovenščino poučuje profesorica Marja Crnković. Učenci se v slovenskem jeziku sporazumevajo o različnih vsebinah in tvorijo sporočila. Prihajajo tudi na dogajanja v Slovenskem domu.

Zakaj se učim slovenščine?

Imam noro idejo, da bi pri petdesetih letih začela novo življenje z novim delom, novimi ljudmi, novim stanova-

njem in novim mestom. Del tega velikega načrta je tudi naučiti se slovenščino. Do tega dne imam še štiri leta in upam, da bom to uresničila.

Lidija Tomičič

Za učenje slovenskega jezika sam se odločila, ker sem lansko leto dobila premoženje v Sloveniji. Podedovala sam majhno kmetijo v vasi Jamna in vsak konec tedna grem tja delat. Rada bi se bolje sporazumevala s sosedi in v trgovini. Zato sam začela hoditi na tečaj slovenskega jezika v Slovenskem domu. Rada bi bolje znala slovnico in srečala ljudi, ki imajo interese kot jaz. Na prvi uri je bilo sproščeno in zanimivo. Ostali navzoči so se predstavljali in bilo je zanimivo poslušati njihove razloge za tečaj. Slišala sam, da bi nekateri radi delali v

Sloveniji. Ko bo Hrvaška v EU, potem bo lažje, ker ne bodo potrebovali delovnega dovoljenja. Tudi jaz nestrpnost pričakujem, da Hrvaška čim prej postane članica EU. Moram še povedati, da imam lastnega konja, pravzaprav kobilu. Že 10 let jo imam v najetem hlevu v Jastrebarskem. Hiša v Sloveniji je prostorna in rada bi svojo kobilu Gito peljala vsak konec tedna v Slovenijo brez problemov na carini in brez velikih stroškov na meji. Sosedje in otroci v vasi komaj čakajo da bo Hrvaška v EU, ker bi vsi radi videli konja v Jamni. Kmetje v okolici imajo krave, konja pa ni v vasi. Okoli hiše je veliko lepih prostorov za jahanje in zato nestrpnost pričakujem, da Gito pripeljem v Jamno. Znanje slovenskega jezika bi mi tudi pomagalo na meji in pri reševanju veterinarskih papirjev. To je še en razlog za učenje slovenskega jezika.

Irma Vrbnjak

Slovenski dom, naš drugi dom

ŽABA JE IZDALA MOJE LJUBEZNI

V Slovenski dom je 19. novembra prišla primoštenska žabica, fotografska razstava Pavla Majerleta s Kočevskega. O tej podrobneje pišem v rubriki Kulturna obzorja. Tukaj pa opisujem svoje tri ljubezni, ki jih je izdala prav žabica. (fles) Ko sem bila majhna, sem šla v domačem Predgradu na Kočevskem s starši na njive žet pšenico. Tudi sosedi so že želi in okrog poldneva so šli na kosilo. Bali so se, da bi jim kdo ukradel pšenične snope. Sosega Meta Fičkova je takrat vpila: »Če nam bo kdo ukradel snop pšenice, ga bo žaba izdala!« Zdaj je v Slovenski dom prišla primoštenska žaba in izdala, da imam tri velike ljubezni.

Prva ljubezen je Predgrad. Prelepa vas v Poljanski dolini, zame najlepša v celi Sloveniji. Tam sem preživela svoje otroštvo. Druga ljubezen je Zagreb. Hrvaška metropola, kulturno, industrijsko in prometno središče, mesto za dobro življenje. Vso svojo delovno dobo sem delala 10 metrov od Slovenskega doma.

Tretja ljubezen pa je Primošten. Zame najlepše dalmatinsko mestece, kjer si spočijem dušo in telo, kjer vsako

leto preživim tri mesece. Primošten je kot zlata verižica z biserom. Biser je srce mesta, verižica pa hiše in ulice ob obali. Še posebej lepo je morje v treh barvah: najprej je čisto belo, potem turkizno in šele v globini je temno modro. Je tako čisto, da bi ga, če ne bi bilo slano, prav rada pila.

Tri ljubezni v Slovenskem domu

Tudi fotografska razstava je v Slovenski dom prišla iz čiste ljubezni, ne ene, ampak treh. Prvič, videti mojo družino v Slovenskem domu, drugič, videti predgrajske harmonikarje in ob Nemaničevi izvedbi pesmi Barčica po morju plava obujati spomine, tretjič, slišati primoštensko klapo, ki poje tako doživeto, da ti od sreče počí srce. Okoli mene Slovenci in Hrvati v glasbi in plesu.

Hrvaško sem si izbrala za svojo drugo domovino in ji izkazujem ljubezen. Ko je leta 1991 izbruhnila vojna, sem se pridružila humanitarni organizaciji »Hrvatska pozadinska fronta«, hrvaškim braniteljem na bojišča nosila pomoč, ranjence obiskovala v bolnišnicah, pomagala izgnancem. Predgrad je sprejel 14 otrok in žena iz Rokovcevi pri Vinkovcih.

Za prispevek mi je predsednik Franjo Tuđman leta 1999 podelil Spomenico domovinske zahvalnosti.

Dobrote, ki dišijo po ljubezni

Pavel Majerle je naredil še nove fotografije o Primoštenu. Poznavalci pravijo, da je med več tisoč fotografijami Primoštena le malo takih, kot je Majerletov primoštenski sončni zahod.

Obiskovalci so z razstave v Slovenskem domu odnesli ne le vtise v srcu, ampak tudi okuse in vonjave dobrot, pripravljenih z ljubeznijo: dalmatinske čaje,

zdravilna olja, vina babič, olivno olje, dišavne šopke, fritule, kroštule in suhe smokve ter potice iz Kočevja.

Katarina Furjan

PEVSKI ZBOR SLOVENSKI DOM

Pevski zbor je začel z vajami malo kasneje kot po navadi. To pa zato, ker je imel naš zborovodja Franc Kene cel kup neodložljivih obveznosti. Pevci so komaj čakali, da pride, saj so pogrešali tako vaje kot druženje po vajah, a tudi zborovodjo, ki jih razveseljuje s šalami in zanimivimi prigodami.

Člani pevskega zbora se zdaj učijo nove pesmi in pripravljajo za nastope. Letošnja sezona bo delovna, pred zborom je veliko zanimivih nastopov, tudi zunaj hrvaških meja. O njih bomo poročali, ko pride čas za to.

Zbor pa se je zastavil tudi pomemben načrt: posneti lastno zgoščenko. To pomeni, da je za petje treba poprijeti resno in kakovostno. Tudi o tem bomo več napisali, ko pride na vrsto.

Miroslava Maria Bahun

Slovenski dom, naš drugi dom

IZGNANCI NA SPOMINSKIH SREČANJH IN POHODIH

Izgnanci 1941-1945, ki živimo v Zagrebu, smo se udeležili štirih prireditev v Sloveniji, posvečene ob 65-letnici vrnitve iz izgnanstva.

Vsi pohodi so bili prav lepa sprostitve za nas Zagrebčane, kar potrjujejo tudi fotografije. Le za Dragico in Veroniko, ki sta pred načrtovanim odhodom omagali in končali v bolnici, praznovanja ni bilo. Na naše veselje dobro okrevata.

Srečanje v Mostecu

Tradicionalnega srečanja v Mostecu pri Ljubljani, ki je potekalo 5. junija, se je udeležilo le 17 članov Slovenskega doma. Kazalo je na deževen dan in se je marsikdo odločil, da ostane doma. Vendar je bila prireditev vrhunska in smo se prav lepo imeli. Slavnostna govornica je

bila predsednica Društva izgnancev Slovenije Ivica Žnidaršič.

Pohod od Telč do Bučke

Pohoda ob okupacijski meji med

Nemčijo in Italijo, ki je bil 6. junija, smo se udeležili že šesto leto zapored. Na cilju v Bučki je bila v kulturnem domu prireditev izgnancev Dolenjske, Posavja, Zasavja in Bele krajine. Govornika sta

PO POTI KOZJANSKIH IZGNANCEV

Na pot v Kozje smo se 4. septembra podali s kombijem. Na cilju, kamor smo prispeli pravočasno, nas je pričakal predsednik KO DIS Ivan Kunej. Pot smo z avtobusom nadaljevali do prve postaje v Zagorju pri Lesičnem. Tu smo si ogledali razstavo divjih živali v lovskem domu in se okrepčali za pohod do Pilštajna, kjer smo si ogledali spomenik NOB, cerkev, sramotilni steber - pranger kot mučilnico srednjeveškega sodstva, portal hiše iz leta 1839 in ostale znamenitosti kraja. Naslednji postanek je bil na Vinovi gori, kjer so tisti, ki niso hodili, pričakali pohodnike. V naši ekipi smo imeli tri pohodnice, ki so srečno prestale štiriurno mučenje. Na krajši slovesnosti v Kozjem sta nas pozdravila župan Andrej Kocman in poslanec Franc Žnidaršič. Kulturni program so izvedli mladi recitatorji in glasbeniki. Po slovesnosti sta sledila družabno srečanje in okrepčilo. Domov smo se vrnili srečni, saj smo vsaj nekaj ur preživeli v naši rojstni domovini.

Jozefa Bogolin

V SPOMIN ŠTEFU MIHALJEVIĆU

Naš Štef, najstarejši član in pevec Slovenskega doma, je 19. avgusta praznoval častitljivi 99. rojstni dan. V družbi soproge in prijateljev, ki smo ga obiskali v bolnišnici, je zadovoljno preživel ta visoki jubilej in že sprejemal čestitke za vstop v 100. leto. Toda žal gre življenje svojo pot in 23. avgusta nas je za vedno zapustil.

Štef Mihaljević se je rodil v Fužinah v Gorskem kotarju. Kot mladenič je prišel v Zagreb, se zaposlil na železnici in tukaj ostal vse do upokojitve. Družaben in priljubljen Štef – Goranin je kmalu našel sebi sorodno dušo, Slovenca Janeza Urbancla. Z danes že pokojnim Janezom sta se spoprijateljila. Janez je s svojo harmoniko pogosto zahajal v Slovenski dom in bil zelo priljubljen član društva. Štef je prihajal z njim v prijetno družbo ter postal stalni član in pevec pevskega zborra Slovenski dom. Zelo rad je prepeval in se družil s člani

Slovenskega doma. Ni ga motilo, da se je moral učiti besedila slovenskih pesmi. Pesem je imel rad, s pesmijo pa tudi prijatelje, s katerimi lahko deliš dobro in slabo. Veliko prijetnih dogodkov smo doživeli na potovanjih pevskega zborra. Spomnim se, da je Štef svoj 90. rojstni dan praznoval v Pivki v Sloveniji, kjer je naš pevski zbor gostoval. Bilo je prijetno in veselo praznovanje v družbi okrog 300 pevcev. V Slovenskem domu je bil zadnjič na podelitvi Gallosove značke, ki jo je zaslužen prijel za dolgoletno članstvo v pevskem zboru. Čeprav je Štef doživel lepa leta in zakorakal že v stoto leto, smo žalostni. Zelo nam boš manjkal, dragi naš prijatelj Štef.

Ivanka Nikčević

bila predsednica KO DIS Bučka Silva Marjetič in poslanec DZ Franc Žnidaršič. Predsednica Ivica Žnidaršič ni mogla priti, poslala pa je svojo novo knjigo Bučka skozi čas, ki smo jo lahko kupili. V poldrugo uro dolgem kulturnem programu so nastopale tudi naše znanke iz Čateža ob Savi, članice pevskega zbora Lačno.

Spominska pot na Dolenjskem

Dvanajstega julija smo se izgnanci zbrali pri spomeniku izgnanim, padlim borcem in žrtvam fašizma v Veliki dolini, od koder smo se z avtobusi odpeljali v vas Jesenice na Dolenjskem, kje smo se pred pohodom, kot ponavadi, dobro okrepčali. Pot ob okupacijski meji med Nemčijo in NDH nas je vodila skozi Novo vas, Rajec, Perišec, Brezje, Poniške in Pisanke do piramid, kjer so leta 2008 postavili spominsko ploščo. Sledilo je nekajurno druženje ob domači glasbi, golažu in pijači. *Slavko Kramar*

V PETEK SE DOBIMO

Od junija do novembra so bila vsa petkova druženja izpolnjena s šaljivimi razlagami o pomembnosti mesečnega astrološkega znamenja.

Upoštevali smo horoskop za pet mesecev, med njimi tudi za dva poletno-počitniška. Spoznali smo astrološka znamenja dvojčki, rak, lev, tehtnica in škorpiljon.

Na nekaterih srečanjih zasedba ni bila popolna, saj je Silvin manjkal zaradi pomembnega slavlja in preselitve v Karlovac, Slavko pa zaradi drugih obveznosti. Za program družabnih srečanj je poskrbela usposobljena ekipa na čelu z Jozefo. Parlament je delo nadaljeval brez preprirov, po dnevnem redu. Sodišče oziroma komisija (hr. povjerenstvo) je obravnavalo prijavo proti enemu petkovcu zaradi mučenja živali. Harmonikarju ni bilo dovolj le igrati na harmoniko, ampak je poročal o svojem poletnem potovanju na kolesu do Trbovelj in nazaj (2 x po 110 km). Vsaka mu čast.

Slavljenji, ki jih je bila cela vrsta, so prišli na svoje z darili s srečelova, ostali pa s prigrizkom, klepetanjem, petjem in plesom do »fajerunta«, ko je pricapljala oseba, zadolžena za zapiranje prostorov.

Zefko Kramsil

SEDMO SREČANJE SLOVENCEV NA HRVAŠKEM

Lovran je bil letos zagotovo najbolj omenjano mesto na Hrvaškem, saj so bili prijatelji iz lovranskega slovenskega društva organizatorji sedmega vseslovenskega druženja Slovencev, živečih na Hrvaškem. Ta veledogodek je letos potekal 2. oktobra.

Razpoloženi Slovenci iz Zagreba, člani Slovenskega doma, smo se tega dne ob 11. uri zbrali na svojem že legendarnem zbirališču na Mažurancu, se stisnili v avtobus in se podali dogovodivčinam naproti. Že v avtobusu smo se kratkočasili, se gostili in si prepevali, tako da je bil Lovran kar hitro pred nami in mi v njem. Na postajališču so nas dočakali predstavniki Slovenskega društva iz Lovrana in nas povabili v svoje prostore, ki so, kot smo videli, lepo urejeni in obiskovani. Tu so nas pogostili s šilcem domačega žganja, da bi si z njim splahnili popotni prah. Za spomin so vsakemu podarili tudi značko. Po tem ljubeznivem sprejemu so nas povabili na kosilo, ki so ga organizirali v bližnji restavraciji in kjer smo se pošteno podprli. Nato pa je sledilo prijetno presenečenje. Vse skupaj so odvedli na obalo, kjer so nam organizirali ogled Lovrana in bližnjih mest ob obali. To je bilo resnično doživetje - za oko in za telo, saj je tudi tukaj vsakdo dobil kozarček žganja, iz katerega je kukala suha figa in je tudi to prispevalo, da so bila mesta, mimo katerih smo pluli, še lepša, in Opatija še bolj bajna. Po pristanku smo se razkropili po vsem Lovranu, posedali smo ob obali, se sprehajali. In kamor si pogledal, si lahko

videl ljudi z značkami. Ta dan je bil Lovran slovenski.

Razposajen lovranski večer

In zvečer...zvečer smo šli v Hotel Excelsior, kjer smo se pravzaprav šele srečali vsi Slovenci iz vseh 14 društev, ki smo ta dan prišli v Lovran. Zbrane na vseslovenskem srečanju je nagovoril predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darko Šonc, predsednik SKD Snežnik Vasja Simonič, predsednica občinskega sveta Lovrana Đurđica Tancabel in predsednik skupščine Pri-

morsko-Goranske županije Marinko Dumanič. Potem so glavno besedo prevzeli muzikantje. Bil je ples, bilo je veselje, bilo je petje, bile so šale, bilo je za jesti, bilo je za piti, bilo je jodlanja (tudi s pomočjo prisotnih), bilo je.... Bilo je lepo.

Hvala prijateljem iz Lovrana, res ste se potrudili. In naslednje leto se vidimo na osmem srečanju v Pulju.

Irena Hribar-Buzdovačič

Slovenci na Hrvaškem

PRIJATELJI NARAVE V VARAŽDINSKEM NAGELJNU

Člani slovenskega kulturnega društva Nagelj iz Varaždina smo se na poti iz Lovrana, kjer smo se v začetku oktobra udeležili vseslovenskega srečanja, ustavili v prelepem Gorskem Kotarju.

Najprej smo se ustavili ob jezeru v Fužinah in se sprehodili ob obali. Potem smo se odpravili v Nacionalni park Risnjak. Po lepi razgledni vožnji smo poskusili tudi lokalno specialiteto, sladice z borovnicami. Na pobudo nekaterih članov smo se po zelo strmi poti spustili k izviru reke Kolpe, kar je bilo enkratno doživetje. Ker je spust zahteval precej moči, se ga žal niso mogli udeležiti vsi, ki so si to želeli. Vsekakor smo se Nageljci izkazali kot prijatelji narave. Z dvodnevne izleta smo prinesli zelo lepe spomine in upamo, da bo takšnih priložnosti še veliko. Prijateljsem iz društva Snežnik se za organizacijo vseslovenskega srečanja v Lovranu še enkrat najlepše zahvaljujemo.

Igor Šerdoner

DNEVI SLOVENSKE KULTURE V PULJU

Dnevi slovenske kulture v Pulju so v organizaciji Slovenskega društva Istra letos potekali že četrtoč, in sicer med 20 in 23. oktobrom. Prireditev je prejšnja leta trajala po tri dni, letos pa kar pet.

Dobro sodelovanje s kulturniki v puljskem kinu in gledališču, ki so svoje programe uglasili z dnevi slovenske kulture, je prispevalo, da smo prireditve začeli s projekcijo filma Slovenka, končali pa z baletno predstavo Radio&Juliet mario-borskega Slovenskega narodnega gledališča. Ostali dogodki so se odvijali v prostorih društva, v tako imenovani galeriji, in v hotelu Histria, kjer je društvo organiziralo slovenski večer.

Likovno razkošje

Poseben odmev je imela razstava Slovenski slikarji na Brionih z deli iz fundusa Nacionalnega parka Brioni, ki so bila razstavljena prvič po uvrstitvi v zbirko prejšnje države. Razstavljenih je bilo 19 slik dvanajstih znanih avtorjev kot so Riko Debenjak, France Mihelič, Maksim Sedej, Lojze Spacal ... Za drzno zamisel razstavljanja slik takšne provenience si je društvo Istra prislužilo pohvale in utrlo pot za druge galeriste, ki naj bi prikazali še preostale umetnine iz brionskega fundusa.

Skrb za materinščino

Dnevi so se nadaljevali z okroglo mizo o ohranjanju maternega jezika, na kateri so se zbrali dekanja Primorske univerze v Kopru Vesna Mikolič, psihologinja Livija Knaflič, Dragica Motik iz Zavoda RS za šolstvo in šport, Rudi Merljak iz Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu ter hrvaški pisatelj, esejist in publicist Dušan Rakovac. Udeleženci so o vprašanju materinščine razpravljali z različnih vidikov, poudarili pa, da bo ta tema že kmalu aktualna za vse manjše narode v Evropski uniji.

Istega dne se je na prireditvi predstavila Mohorjeva družba, najstarejša izdajateljica na Slovenskem, ki je za to priložnost v društvu razstavila 80 svojih novejših izdaj. Predstavilo se je tudi naše društvo s pravkar tiskanim ilustriranim hrvaško-slovenskim slovarčkom za otroke avtorice prof. Jasmine Ilič Draković.

Zvoki Slovenije

Četrtega dne letošnje prireditve je bil na programu koncert priznanega citrarskega kvarteta. Puljska publika je imela prvič priložnost prisluhniti citrarskim zvokom, saj v teh krajih ta inštrument ni znan. Sodeč po navdušenju publike, je bil program, ki so ga pripravili in izvedli citrarji, zadetek v sredo. Za vsak okus se je namreč našlo nekaj, od klasične in zabavne glasbe do ljudskih pesmi.

Dneve slovenske kulture je regionalni dnevnik Glas Istre spremljal z obširnimi članki, kar nas v društvu posebej veseli, saj je to dokaz, da je bil namen prireditve - predstavitev nekaterih dosežkov slovenske kulture širši publiki - izpolnjen.

Jasmina Ilič Draković.

KARLOVEC:

OD DRAMSKE PREDSTAVE IN KNJIGE DO SLOVENSkih DNEVOV

V zimski številki Novega odmeva poročamo o spomladanskem, poletnem in jesenskem dogajanju v Slovenskem domu Karlovec.

Dramska sekcija našega društva je 10. marca v Ilirski dvorani mestne knjižnice premierno izvedla predstavo Krst pri Savici. Zgodovinsko-epsko pesnitev Franceta Prešerna, ki jo je pesnik posvetil prezgodaj umrlemu prijatelju Matiji Čopu, je režirala Mateja Hotujac Dreven. Igrali so Janez Jankovič, Marina Delač-Tepšič, Vedrana Kovač-Vrana, Ivana Pavković, Frida Biščan, Jagoda Hursijević, Božena Maslovarić, Vasilka Dragosavljević, Marija Mitrović in Mateja Hotujac-Dreven. Igralce so obiskovalci nagradili dolgim ploskanjem. Druženje po predstavi je potekalo v prijetnem in sproščenem ozračju.

Zakaj imam rad Karlovec

V karlovški mestni knjižnici je bila 8. junija predstavitev knjige Naših 10 godina - Zašto volim Karlovac, avtorja Vlada Bojkića. O knjigi so spregovorili avtor, ravnateljica mestne knjižnice Frida Biščan in podžupan Dubravko Delić. V knjigi je objavljen tudi prispevek Silvina Jermana, pobudnika in predsednika kulturnega društva. Karlovec je vsem, ki živijo v Zagrebu, ostal v lepem spominu. Roko Bunčić, ki se uči kitaro pri profesorici Teni Bunčić, je večer popestril s tremi

skladbami. Po predstavitvi smo se prijetno družili in obujali spomine.

Slovenski dnevi

Slovenski dnevi v Karlovcu so se začeli 21. oktobra v mestni knjižnici. Na literarnem večeru smo spoznali novomeškega pisatelja Nejca Gazvodo, avtorja dveh knjig kratkih zgodb in treh romanov. V pogovoru z Jadranko Matić Zupančič je obiskovalce navdušil kot zanimiv pisatelj, ki kljub mladosti razmišlja zelo zrelo in svet dojema zelo čustveno. Nejc Gazvoda je prejel več nagrad, med njimi zlato ptico za literaturo leta 2005.

Razstava novomeške umetnice Nataše Mirtič je bila odprta 25. oktobra, v salonu Šestič karlovške mestne knjižnice. Uvodoma sta spregovorili ravnateljici karlovške in novomeške knjižnice, Frida Biščan in Claudija Jerina Mestnik. O slikarki, ki velja za eno najbolj prepoznavnih dolenjskih ustvarjalok na področju grafike, so govorili Jadranka Matić Zupančič in Željko Mavretić. Med gosti sta bila tudi predsednik Zveza slovenskih društev na Hrvaškem Darko Šonc in karlovški podžupan Dubravko Delić. Razstavo je odprl slovenski veleposlanik na Hrvaškem Vojko Volk. Dejal je, da veleposlanik ne mora biti umetnik, da pa je vsak umetnik ambasador. Na otvoritvi razstave so nam zapeli člani vokalne skupine Hrvatski pleter, ki deluje pri Hrvatskoj kulturnoj skupini v Novemu mestu.

Župan mesta Karlovec Damir Jelić je ob tej priložnosti sprejel veleposlanika Vojka Volka in sodelavko Urško Potočnik, ravnateljici novomeške in karlovške knjižnice, Claudijo Jerina Mestnik in Frido Biščan ter predsednika KD Slovenski dom Silvina Jermana. Veleposlanik je izrazil zadovoljstvo nad kulturnim sodelovanjem obmejnih krajev.

Marina Delač-Tepšič

LOŠKI POTOK V SPLITU

V Splitu so člani SKD Triglav 11. septembra gostili kulturno društvo iz Loškega Potoka. To je bila izredno lepa priložnost za ponovno druženje pevcev, ki že več let nastopajo na Taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični.

Splitčani, kot nas v Sloveniji radi imenujejo, smo želeli povrniti gostoljubnost, ki smo jo doživeli 18. junija v Loškem Potoku. Sprejem na občini, kjer nam je župan razložil delovanje lokalne samouprave in krajevno zgodovino, druženje s Potočani, ki smo ga pristrčno doživljali do poznih večernih ur, je bilo naše nepozabno doživetje Loškega Potoka. V spominu nam bo ostal kot eden najlepših in najprijetnejših krajev Slovenije.

Z velikim zadovoljstvom smo se pripravljali, da jih toplo sprejmemo v Splitu. Doživeli so še konec poletja in turistične sezone, z vodičem so si ogledali zgodovinske in urbane znamenitosti Splita. Radost druženja z Dolenjci smo dopolnili s pesmijo in klepetom v slovenskem domu SKD Triglav Split.

Poleg ugodja, ki smo ga doživeli skupaj z našimi gosti, je občutek, da smo prispevali k razvijanju dobrih odnosov med ljudmi dveh sosednjih držav, kar je tudi eno od naših poslanstev našega društva.

Boštjan Matjaž Kordiš

NA REKI ODKRITA SPOMINSKA PLOŠČA JOSIPU GORUPU

Reški župan Vojko Obersnel in predsednica Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka Dušanka Gržeta sta 21. septembra na Reki odkrila spominsko ploščo z dvojezičnim napisom: "V spomin na reškega poslovneža in dobrodelnika slovenskega rodu Josipa Gorupa pl. Slavinjskega (Slavina, 1834–Reka, 1912), ki je med drugim na Reki dal zgraditi to poslopje kot Grand hotel Europe (1874). Postavila sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka in Primorsko-goranske županije".

Plošča, ki jo je lepo oblikovala Dušanka Gržeta, je postavljena v središču mesta, na poslopju nekdanjega hotela, ki ga je projektiral znani tržaški arhitekt Giuseppe Bruni.

Grand hotel Europe je s svojo veličastno podobo spremenil videz mesta in kmalu postal priljubljeno središče družabnega življenja.

Reški župan Vojko Obersnel je v svojem nagovoru spomnil na obsežno gradbeno dediščino Josipa Gorupa na Reki in pri tem izpostavil tudi izredno lep mavzolej Gorup na reškem pokopališču

Kozala, delo znanega hrvaškega kiparja Ivana Rendića. Mavzolej je vpisan v Register kulturnih dobrin RH in v celoti obnovljen, za kar je Mesto Reka leta 2007 namenilo več kot milijon in pol kun sredstev iz spomeniške rente.

Navzoče je pozdravil tudi vodja konzularnega oddelka veleposlaništva RS v RH Gregor Klemenčič, dogodka pa se je udeležila tudi sekretarka na Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Breda Mulec.

Po odkritju je bila v dvorani mestne hiše predstavitev tematske številke časopisa za slovensko krajevno zgodovino Kronika, posvečenega rodbinama Kalister in Gorup, ki izhajata iz vrst preprostega kmečkega življa iz vasi Slavina v Pivški kotlini. Janez Kalister (1806-1864) ter njegova nečaka in dediča, Franc Kalister (1839-1901) in Josip Gorup (1834-1912), so se s podjetnostjo prebili v sam vrh finančne elite v takratni habsburški monarhiji, z gradbeniško dejavnostjo spreminjali podobo mest, v katerih so živeli in delovali (Trst, Reka in Ljubljana) ter svojo veličino kazali tudi z razdajanjem in velikodušno

pomočjo rojstni vasi, umetnikom, šolstvu, časopisju in številnim ustanovam.

Kroniko so predstavili urednik dr. Miha Preinfalk in avtorji mag. Janko Boštjančič iz kulturnega društva Slavina, dr. Vesna Bučić, mag. Daina Glavočić in dr. Irvin Lukežič. Pri pripravi Kronike sta sodelovala tudi sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka in Primorsko-goranske županije, ki sta tudi organizator dogodka.

Marjana Mirković

PRIROČNIK ZA SPORAZUMEVANJE

Zakonski par iz Osijeka, Slovenka Sabina Koželj Horvat in Slavonec Zvonko Horvat, je jeseni izdal Priročnik za sporazumevanje/Priročnik za komunikacijo. Za izdajo priročnika se je odločil, ker sta zakonca ugotovila, da se hrvaški in slovenski jezik, kljub nekaterim podobnostim, razlikujeta in da se ljudje težko sporazumevajo.

Njun cilj je še višji. Menita namreč, da priročnik ne bo prišel prav le zaljubljenecem, saj naj bi vnesel več ljubezni med naroda nasploh. Knjižica vsebuje vsakodnevne fraze in tudi besede za zaljubljenca. Na platnicah priročnika sta, očitno kot primer dobre prakse, fotografiji hrvaške premierke Jadranke Kosor in slovenskega premierja Boruta Pahorja.

"Priročnik vsebuje več kot 3.000 besed, ki jih potrebujemo v vsakodnevnem sporazumevanju, v poslovnem svetu, pri zdravniku, v restavraciji ... Zasnovan je za poslovneže in tudi za turiste. Izdali smo tako hrvaško-slovensko kot slovensko-hrvaško različico.

Sabina Koželj-Horvat

TRI DNI V ČUDOVITI DEŽELI SLOVENIJI

Za Slovenijo živim. To je misel, ki si jo ponavljamo članice ženskega pevskega zbora Prešernovke, posebej takrat, ko se odpravljamo na tabor slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični.

Prešernovke se veselijo vseh svojih druženj in nastopov, šentvidskega srečanja slovenskih pevskih zborov pa prav posebej. Res je, da je Slovenija zelo prepoznavna kot turistična dežela, vendar dušo dežele najbolje spoznaš skozi slovensko pesem, ki je posvečena planinam in dolinam, morju in jezerom, žuborečim potokom in dehtečim rožicam. Slovenec rad poje, rad spije kozarček vina, nikoli mu ne zmanjka melodij o ljubezni do vina, žensk, matere, rojstne vasi, domovine. Prav zato želijo Prešernovke vsako leto tudi v stvarnosti doživeti delček čudovite Slovenije.

Trije junijski dnevi

Junija v Sloveniji preživimo tri dni. Pridemo v petek, se družimo in ogledujemo kulturne znamenitosti, v soboto se družimo, zvečer pa nastopimo na koncertu zamejskih zborov, v nedeljo je na vrsti revija pevskih zborov.

Letošnje leto so za nas poskrbele članice kulturnega društva oziroma ženskega pevskega zbora Globoko. Težko je izbrati, kaj je bilo najlepše. Lahko pa povem, kaj nam je najbolj ostalo v spominu: skupni koncert v prepolnem prosvetnem

valiti dekleta in žene ter zborovodjo Franca Keneja. Prepevajo komaj leto dni, a jim je uspelo pripraviti veličasten koncert. Naslednje leto jih pričakujemo v Šibeniku. Upamo, da bomo vsaj približno tako dobre gostiteljice, kot so bile pevke iz Globokega.

Mira Knežević

NA PLANINCAH LUŠTNO JE... – VTISI S POLETNE ŠOLE SLOVENŠČINE

Ljubno ob Savinji je najlepši kraj v Zgornji Savinjski dolini in je najbolj znan po splavarstvu. In prav tu je bila letošnja poletna šola slovenščine. Prišlo je zelo veliko otrok. Kar 64 iz devetih držav. Iz Hrvaške smo bili štirje, bili

pa so še otroci iz Nemčije, Nizozemske, Francije, Belgije, Srbije, Bosne in Hercegovine, Italije, Makedonije. Letos nas je velika večina bivala pri tamkajšnjih družinah. Vsako dopoldne smo imeli pouk v njihovi prelepi osnovni šoli,

popoldne pa smo odhajali na izlete in sprehode, imeli smo različna športna tekmovalja, bili smo v kinu ...

Logarska dolina, kajakaštvo, rafting, Radmirje, smučarski skoki na plastični skakalnici ... vse to mi bo ostalo v prelepem spominu, vendar mi je bilo najbolj všeč na Flosarkem balu. Zapomnil si bom dopoldanski pouk, popoldanske organizirane aktivnosti in seveda bivanje pri družini tete Lily. Tu nismo samo spali in jedli, ampak smo živeli življenje. Čeprav se mogoče ne zdi tako, smo se naučili zelo veliko in zato njej in njeni celi družini velika hvala. Zadnji dan smo na zaključni prireditvi našim staršem in gostiteljem pokazali delček tistega, kar smo se naučili. Bilo mi je zelo lepo.

*Lovre Knežević, 9 let,
Slovensko kulturno društvo Dr.
France Prešeren Šibenik*

SLOVENSKA SKUPNOST NA HRVAŠKEM TRDNO VPETA V MANJŠINSKO POLITIKO OBEH DRŽAV

Povzemamo pomembne jesenske sestanke v Ljubljani in Zagrebu, ki so se jih udeležili predstavniki slovenske manjšine na Hrvaškem.

6. oktober: seja komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu

Seje parlamentarne komisije so se udeležili tudi povabljeni predstavniki slovenske skupnosti iz sosednjih držav. Pod točko o problematiki zastopnosti Slovencev zunaj meja RS v državnem zboru je potekala živahna razprava, ki se je končala s sklepom, da komisija podpira vse oblike in prizadevanja za tesnejše sodelovanje Slovencev zunaj meja Slovenije z Republiko Slovenije, vključno z nadaljnjim razmislekom o ustavnih spremembah.

14. oktober: seja sveta za nacionalne manjšine RH

Predsednik sveta Aleksander Tolnauer je pri fakulteti za politične vede naročil študijo o položaju in delovanju svetov nacionalnih manjšin. Mladi raziskovalci so predstavili rezultate večmesečnega raziskovanja. Raziskava je pokazala, da sveti niso zaživel. Največje težave so v lokalni in regionalni upravi, ki svete ignorira, uslužbenci pa ne poznajo ustavnega zakona o pravicah nacionalnih manjšin. V tistih okoljih, kjer sveti nimajo finančne podpore, je njihovo delovanje popolnoma onemogočeno.

Svet je sklenil, da vlado RH pozove, naj najde način, da se lokalna in regionalna uprava »prisilita« k spoštovanju ustavnega zakona. Vlada mora zagotoviti sredstva za izobraževalne in informativne aktivnosti za pripravo javne kampanje pred volitvami svetov, ki bodo maja 2011.

22. november : seja sveta za zamejske Slovence

Predsednik sveta, slovenski premier Borut Pahor je 5. sejo sklical v prostorih vlade na Gregorčičevi ulici v Ljubljani. Poleg predstavnikov slovenske skupnosti iz Italije, Avstrije, Madžarske in Hrvaške sta bila navzoča tudi minister Boštjan Žekš in državni sekretar Boris Jesih. Pred razpravo je predsednik vlade Pahor poročal o političnih odnosih med sosednjimi državami. Ugotovil je, da večjih pereči problemov trenutno ni. Za Hrvaško je poudaril, da so po srečanjih s premierko Jadranko Kosor odnosi postali zelo dobri in da se reševanje odprtih vprašanj odvija na dogovorjen način in po dogovorjeni dinamiki. Član sveta iz Hrvaške Darko Šonc je dejal, da po vsakem sestanku premierov slovenska skupnost dobi občutek, da se položaj izboljšuje, zato si želi čim več takih sestankov.

V nadaljevanju seje so predstavniki slovenskih skupnosti spregovorili o odnosu do mladih Slovencev. Skupna misel je bila, da asimilacija močno krha slovensko skupnost in da nacionalna zavest pa peša. Stari politični razkoli v skupnosti, posebno v Italiji in Avstriji, se prenašajo na mlado generacijo. Minister Žekš je poudaril, da bo urad s posebno pozornostjo in tudi s finančnim sredstvi podprl programe in projekte, ki se nanašajo na mlade.

Po seji sveta je potekala okrogla miza o izzivih na področju sodelovanja mladih pripadnikov slovenske skupnosti v sosednjih državah z Republiko Slovenijo. Udeležili so se je tudi predstavniki mladinskih organizacij iz zamejstva.

D. R.

NA OBISKU V TRSTU

Predstavniki Svetaslovenskenacionalne manjšine mesta Zagreba so 14. septembra obiskali Slovensko kulturno-gospodarsko zvezo (SKGZ) v Trstu.

Deželni organizacijski tajnik SKGZ Marino Marsič in Jure Kufersin sta hrvaškim Slovincem orisala organiziranost tržaških Slovencev in težave, s katerimi se morajo soočiti slovenske organizacije v Italiji, tudi spričo predvidenega drastičnega krčenja finančnih prispevkov. Predsednik slovenskega manjšinskega sveta v Zagrebu in Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darko Šonc je podal prerez stanja Slovencev na Hrvaškem in orisal delovanje svetov, ki so nov organ manjšinske organiziranosti, predviden z hrvaškim državnim zakonom o varstvu nacionalnih manjšin. Seveda, največji delež v delovanju manjšine pa imajo še vedno društva vključena v Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem.

V pogovoru je prišla do izraza potreba po tesnejšem sodelovanju med skupnostma ter nujna oživitve delovanja Slovenske manjšinske koordinacije - Slomaka, ki je izrednega pomena za vse slovenske skupnosti zunaj meja Republike Slovenije.

DIGITALNA HRVAŠKA IN SLOVENIJA

Slovenija in Hrvaška sta se digitalizirali: ugasnili sta analogne TV-oddajnike in začeli z oddajanjem digitalnega TV-signalov. Za Slovence na Hrvaškem, ki so do digitalizacije televizijo spremljali s pomočjo sobnih ali strešnih anten, je pomembno vedeti, da sta državi uveljavili različna standarda – Hrvaška tako imenovani MPEG-2, Slovenija pa MPEG-4.

Kaj to pomeni v praksi?

Z digitalnim pretvornikom MPEG-2 (samostojnim ali vgrajenim v televizor) je mogoče spremljati hrvaške programe, ne pa tudi slovenskih. Z napravami po standardu MPEG-4 je mogoče sprejemati tako signale hrvaških kot slovenskih televizij.

Več informacij najdete na naslednjih spletnih straneh: <http://dvb-t.apek.si/> in <http://www.digitv.si/>.

SLOVENSKO- HRVAŠKI ODNOSI

Arbitražni sporazum »uzakonjen«, kaj pa (N)LB?

»Slovenska krivda« je bila Hebrangova laž

Ko je Ivo Sanader oktobra pričal pred parlamentarno preiskovalno komisijo o Ini, sta slovenska in hrvaška javnost znova slišali znano izjavo: »Odstopil sem zaradi blokade Slovenije. Za slovenski glas so zahtevali del ozemlja, sam pa nisem bil pripravljen trgovati z njim.« Slovenijo kot glavni razlog je Sanader navajal tudi ob odstopu julija lani in nato januarja letos, ko je poskušal izvesti puč v HDZ. Vendar ga je na laž postavil vodja poslanske skupine HDZ Andrija Hebrang. Pojasnil je, da si je ta izgovor pravzaprav izmislil, ko ga je Sanader tik po odstopu prosil, naj najde nekaj, kar bi lahko zadovoljilo javnost. Po odstopu je namreč poklical Sanaderja in ga vprašal, zakaj je odšel. Ta pa mu je odgovoril, da naj »nekaj« najde. »Ker je bil aktualen spor s Slovenijo, sem v neki izjavi za televizijo to ponudil kot možno pojasnilo. Potem sva se slišala s Sanaderjem,

ki ga je to spravilo v smeh. Dejal mi je, da je to dober izgovor in da ga bo sam začel uporabljati,« je pojasnil Hebrang. Čeprav je Hebrangovo najnovejše priznanje mogoče razumeti predvsem v luči obrambe HDZ pred Sanaderjem, kaže njegova izjava na velike manipulacije ljudi, ki na Hrvaškem še danes opravljajo pomembne funkcije. Najmanj, kar bi lahko naredil Hebrang, je, da bi se opravičil slovenski javnosti, saj je bila Slovenija več kakor leto dni hrvaški javnosti predstavljena kot krivec za Sanaderjev odstop, v vsem tem času pa kot visok predstavnik politike ni razkril pravega ozadja.

Dogovor o (N)LB

Hrvaški mediji so oktobra novico o »rešitvi« problema Ljubljanske banke (LB) pred banko za mednarodne poravnave v Baslu pospremili nenavadno skromno in brez večjih komentarjev. V Novem listu so denimo ocenili, da je premierka Jadranka Kosor privolila v do zdaj nesprejemljivo rešitev, torej pogajanja v Baslu, s tem pa da je »popolnoma popustila Sloveniji, ki je dobila vse, kar je od začetka zahtevala«. Slovenija je namreč vztrajala pri sukcesiji, Hrvaška pa pri zasebnopravnem odnosu med varčevalcem in banko. V Hrvaški narodni banki (HNB) pa so izrazili upanje, da bodo pogajanja v Baslu uspešna – do zdaj namreč niso bila – in da bo treba najti soglasje vseh naslednic SFRJ za nadaljevanje tega postopka. Sicer pa v HNB niso želeli uradno komentirati dogovora med premieroma, ga pa podpirajo oziroma podpirajo vse, kar bi zagotovilo rešitev za varčevalce LB. Hkrati poudarjajo, da je njihovo stališče znano: ko se bo vprašanje varčevalcev rešilo, ni več ovir za poslovanje NLB na hrvaškem ozemlju. Slovenska vlada je zaradi uspešnega dogovora dala soglasje za začasno zaprtje pogajalskega poglavja 4 z EU (prost pretok kapitala). Hrvaški zunanji minister Gordan Jandroković pa je o očitkih, da je Zagreb popustil Ljubljani in da je država na cedilu pustila varčevalce LB s tem, ko je privolila v posredovanje banke za mednarodne poravnave, dejal: »Hrvaška ni popustila in dolg se mora vrniti. To je glavni pogoj za razplet primera LB.« Dodal je, da je bilo dogovorjeno, da se pogovori nadaljujejo v Baslu, da pa morata biti glavni pogoj in rezultat teh pogovorov vrnitev dolga vsem, ki so varčevali v LB.

Sredi novembra so hrvaški mediji objavili tajni odgovor baselske banke (BIS), v katerem so Zagrebu in Ljubljani v sicer lepem diplomatskem jeziku sporočili, da imajo veliko pomembnejšega dela, kakor ukvarjati se z njihovimi sukcesijskimi težavami. Državi sta pred BIS namreč želeli nadaljevati pogajanja o delitvi jamstev federacije za devizne hranilne vloge med naslednicami. Kakor kaže, je s tem propadel »bohinjski načrt« Boruta Pahorja in Jadranke Kosor o LB, saj nad njim v Baslu niso niti najmanj navdušeni. BIS je tako pred kratkim znova proučila to vprašanje in je prepričana, da »njen prispevek v novem krogu pogajanj ne bi prinesel dodane vrednosti«, predvsem zaradi časa, ki je pretekel od zadnjega kroga pogajanj, pa tudi zaradi pomembnejših nalog, ki jih ima banka. Ob tem predlagajo, da se na sedežu banke neformalno o tem lahko pogovarjajo guvernerji naslednic. Takšen način bi lahko prinesel rešitev, so prepričani v BIS. Hrvaški predsednik Ivo Josipović

je ob tem dejal, da se s tem primer očitno vrača na dvostransko raven, pri tem pa je pomembno le to, da varčevalci ne ostanejo brez denarja. Medtem ko na Hrvaškem ocenjujejo, da gre za polom in propad premierskega dogovora, Pahor pisma BIS ni razumel kot zavrnitev. »Kar zadeva Slovenijo, je vse v redu,« je dejal in dodal, da ni nobenega razloga za zaskrbljenost. V Sloveniji se je ob tem postavilo vprašanje, kaj je hrvaški finančni minister Ivan Šuker sploh pisal v Basel, da je prišel takšen odgovor. Ena od domnev je, da je namerno »miniral« dogovor.

Novice iz domovine

Turistična politična srečanja

Zunanja ministra Gordan Jandroković in Samuel Žbogar sta oktobra v dalmatinski prestolnici sporočila, da sta z

vsem, kar se dogaja med državama, zelo zadovoljna. Javnosti nista hotela pojasniti, kje se zatika pri izmenjavi not o arbitraži in ali bo nov premierski dogovor o Ljubljanski banki omogočil takojšen

vstop LB/NLB na hrvaški bančni trg. V Splitu sta sicer odprla nove prostore slovenskega generalnega častnega konzulata, ob čemer se je od ministrov pričakoval odgovor na vprašanje, ali se glede arbitražnega sporazuma zatika, ker hoče

Hrvaška sporazumu priložiti enostransko izjavo, v kateri je zapisano, da ničesar v arbitražnem sporazumu ni mogoče razumeti kot pristane k Hrvaške na zahtevo Slovenije po teritorialnem stiku

z odprtim morjem. Temu Slovenija nasprotuje že od nastanka izjave. Brez odgovora je ostalo tudi vprašanje, kaj nedavni premierski dogovor, da se primer LB znova seli pred banko za mednarodne poravnave v Baslu, pomeni za LB/NLB. Po uradni slovenski interpretaciji namreč za njen takojšnji vstop ne sme biti težav, saj da »s tem [hrvaškim] soglasjem in izjavo premierke Kosorjeve Slovenija šteje, da Hrvaška ne bo več ovirala vstopa slovenskih finančnih institucij na hrvaški trg«. Nekaj dni za njima pa sta se nad Lovranom srečala še premiera Jadranka Kosor in Borut Pahor, ki prav tako nista ponudila odgovorov na vprašanje, kje se

zatika pri izmenjavi diplomatskih not in ali ima NLB odprta vrata za poslovanje na hrvaškem bančnem trgu. Sta pa premeira govorila o gospodarskem sodelovanju. Mešana gospodarska komisija bo tako pripravila načrt za skupne nastope na tretjih trgih, strinjala pa sta se tudi, da bi državi skupaj nastopili na Expu 2012, kar da bo dokaz ne le varčevanja, ampak tudi odličnega sodelovanja. Posebna meddržavna delovna skupina bo, glede na to, da sta državi članici Nata, preučila možnost sodelovanja pri nadzoru zračnega prostora, kar da bo prineslo prihranke in večjo varnost, sta še sporočila. Predvsem v Sloveniji je ta pobuda naletela na nasprotovanje in zato bo najbrž še nekaj let ostala le na papirju.

Arbitražni sporazum vendarle »uzakonjen«

Po tem, ko je Vjesnik objavil ekskluzivno novico, da bo predstojnica katedre za mednarodno pravo zagrebške pravne fakultete Maja Seršić »hrvaška predstavica na arbitražnem sodišču«, za njim pa še Večernji list z novico, da bo Seršićeva »arbitrer v sporu s Slovenci«, se je pojavilo vprašanje njene dejanske vloge pri arbitraži. Na hrvaškem zunanjem ministrstvu so pozneje izjavili, da Seršićeva ne bo arbitrer, da pa bo njihova predstavica, ki bo med drugim zbrala skupino strokovnjakov, ki bo delovala na podlagi arbitražnega sporazuma. Hrvaška časnika sta povzročila pravo zmedo, saj sta o Seršićevi pisala kot o članici sodišča, torej o arbitru. Kot kaže, so hrvaški novinarji površno in napačno interpretirali vsebino tajnega sklepa vlade, ki so ga navajali v svojih prispevkih. Kljub površnosti hrvaških medijev pa to ne spremeni dejstva, da bo Seršićeva tako zaradi izkušenj, ugleda in dosedanjega angažmaja v mejnem sporu, ključni človek za Hrvaško pred sodiščem. Manj znan je podatek, da je soavtorica arbitražnega sporazuma. Hrvaški akademik Vladimir Ibler je v enem od intervjuju dejal, da Seršićeva spada med »naše največje strokovnjake na področju prava morja«. Seršićeva je bila poleg tega članica razpuščene mešane slovensko-hrvaške skupine strokovnjakov za mejo pa tudi članica mejne komisije, ki jo je razpusstil pokojni premier Ivica Račan, ko se je z Janezom Drnovškom dogovoril za mejni sporazum. »Neuradno smo izvedeli, da bo med petimi člani arbitražnega

sodišča najverjetneje Rečan in nekdanji podpredsednik mednarodnega sodišča za pravo morja v Hamburgu Budislav Vukas,« pa je nekaj dni za tem zapisal Novi list. Konec novembra je vendarle začel veljati arbitražni sporazum med državama. Nadaljnji postopki se po sporazumu lahko začnejo z dnem podpisa pristopne pogodbe Hrvaške z Evropsko unijo. Slovenija je že izbrala skupino zagovornikov v pripravah na arbitražo, ki jo bo vodila Simona Drenik, ni pa še določila arbitra. Slovenska stran, tako kakor hrvaška, o izboru arbitra ostaja skrivnostna.

Vojni zločinec Glavaš skoraj veleposlanik v Sloveniji

»V nekaj mesecih bi lahko šel za veleposlanika v Slovenijo,« je pokojni hrvaški državni poveljnik Franjo Tuđman na Pantovčaku 2. oktobra 1997 predlagal predsedniku Osiješko-baranjske županije Branimirju Glavašu. Tuđman je takrat iskal novo funkcijo za tega politika, čigar takojšnji umik z vseh položajev v Osijeku in Slavoniji je zahtevala mednarodna skupnost. Glavaša so namreč vsi, tudi haaški tribunal, povezovali z vojnimi zločini v Osijeku in njegovi okolici, hkrati pa je postal največja ovira za mirno reintegracijo hrvaškega Podonavja v Republiko Hrvaško, ki se je zgodila leta 1998. Da je Tuđman hotel problematičnega politika in od letos tudi uradno vojnega zločinca Glavaša poslati za veleposlanika v Slovenijo, doslej ni bilo znano. Ta podatek oziroma magnetogram pogovora Tuđman-Glavaš je v svoji najnovejši knjigi Glavaš – kronika neke destrukcije razkril njen avtor, znani hrvaški novinar Drago Hedl. Kakor razkriva magnetogram pogovora na Pantovčaku, je Tuđman Glavašu ponujal položaj ministra za vrnitev in priseljevanje, mesto v saboru ali vodilni položaj v pošti in telekomunikacijah. »Ali pa v diplomacijo. Kako si z jeziki?« ga je vprašal Tuđman. Po odgovoru, da zna angleško in nemško, a ne dovolj za diplomacijo, mu je Tuđman dejal, da bi se lahko v nekaj mesecih naučil, potem pa bi ga morda poslal za veleposlanika v Slovenijo, kjer bo imel manj težav z jeziki kakor drugod. V pogovoru s sodelavci Tuđman kasneje ni več omenjal Slovenije kot možnosti za ureditev »problema Glavaš«.

Rok Kajzer

INTERVJU S SLOVENSKIM VELEPOSŁANIKOM NA HRVAŠKEM VOJKOM VOLKOM SMO TAM, KJER SMO BILI PRED DVAJSETIMI LETI. TO JE DOBRO, POZITIVNO IN NEPOVRATNO.

Na Hrvaško ste prišli, lahko bi rekli, v precej ugodnem času, ko so odnosi v vzponu. Poleg dogovorov med državama in iskanja rešitev za najbolj pereča odprta vprašanja, se je v najvišji hrvaški akt vrnila tudi slovenska manjšina. To, da naj se politični odnosi popravijo, je bila tudi ena glavnih zahtev Slovencev na Hrvaškem, saj so se slabi odnosi zrcali tudi na njihovem položaju. Bo torej novo vzdušje pozitivno vplivalo na manjšino?

Ko ste me to vprašali, sem pomislil na stvar, o kateri večkrat razmišljam in ki bi si jo zdaj že upal povedati. Mislim, da tako dobrih odnosov, sproščenih odnosov v vseh pomenih, tako pozitivnega vzdušja nismo imeli že vse od časa pred osamosvojitvijo obeh držav. Namreč, bil sem obakrat zraven in lahko povem, da so bila tista leta, torej leto, dve pred osamosvojitvijo in tik pred nesrečnim razpadom bivše države, zelo produktivna. Bili so zelo produktivni odnosi. Osebnostno poznam celo vrsto ljudi, ki so

danes zelo pomembni v hrvaški politiki in medijih, torej ljudi, s katerimi smo sodelovali v demokratizaciji tiste Jugoslavije, ko smo si prizadevali za uveljavitev človekovih pravic. Vzdušje je bilo fantastično in je bilo tako do osamosvojitve.

Po osamosvojitvi iz znanih razlogov kakšnih posebno dobrih odnosov pravzaprav ni bilo, bila je neka otoplitev v obdobju Ivice Račana, ki pa se je klavrno končala z nesrečnim sporazumom Drnovšek-Račan, ki ga je Hrvaška zavrnila, za tem pa smo imeli še večje zaplete. Bo torej kar držalo, da smo danes tam, kjer smo bili pred dvajsetimi leti. To je dobro, pozitivno in mislim da je nepovratno. Hrvaški novinarji pravijo, da ste pravi diplomat za novo, prijateljsko in zavezniško fazo v slovensko-hrvaških odnosih. Se strinjate s to oceno?

Absolutno se strinjam.

Pogovarjali smo se

Slovenska manjšina je znova priznana v hrvaški ustavi, se pa kljub tem pozitivnim premikom dogajajo nekateri drugačni procesi. Število tistih, ki se izrekajo za Slovence, se zmanjšuje, kar je zagotovo posledica tako integracije mlajših generacij v hrvaško družbo, kakor tudi političnih težav. Kakšni bi lahko bili ukrepi, strategija Slovenije ob teh pojavih?

Na to vprašanje bi odgovoril z ugotovitvijo iz dvajsetih let diplomatskega dela. Položaj manjšin je v veliki meri odvisen od ugleda države, matične države, katere del pač so. In mi vemo, kako je bilo z ugledom prejšnje države in kako je bilo z ugledom Slovenije na Hrvaškem v določenem trenutku. Prepričan sem, da bi se lahko pozitivni trendi na manjšini – na podlagi tega, kar danes doživljamo v odnosih med državama – lahko v nekaj letih poznali.

Vzemite primer manjšine na avstrijskem Koroškem. To je manjšina, ki je izjemno trpela zaradi dejstva, da je bila Slovenija del države, ki je bila, kakor koli, na drugi strani železne zaves. Manjšina je imela že iz tega naslova en kup težav. Ko je Slovenija postala samostojna, se ni čez noč nič spremenilo. Vendar pa imamo danes trende, ki so izjemno pozitivni. Povratek v slovenske šole, celo več Avstrijcev se vpisuje v te šole. Nekaj podobnega, v manjši meri, se dogaja tudi v Italiji. Italijanska država s težavo, pa vendarle, spoznava, da je manjšina dodana vrednost in da je država, na katero mejijo, pomemben ekonomski partner. V času krize, ko se prešteva vsak evro, se to pozna. Mislim, da bo ta učinek prišel tudi sem.

Različni načini pomoči manjšini so pomembni, ampak največ lahko pomaga matična država s tem, da je ugledna in priznana članica mednarodne skupnosti.

V teh nekaj mesecih ste se sestali s predstavniki slovenskih društev na Hrvaškem, ki delujejo od Dalmacije do Slavonije. Kakšne probleme so vam predstavili? V Splitu so vam opozorili na težave z najemnino za društvene prostore.

Tisto, kar je najlepše slišati od predstavnikov slovenske manjšine je, da se pozna, tudi v njihovem vsakdanjem življenju, zboljšanje odnosov. To je tisto, kar je najbolj pomembno. Res je, pred časom sem bil pri slovenskem društvu v Splitu in bil sem izjemno presenečen nad kakovostjo društvenega življenja in dejavnosti, ki jih razvijajo Slovenci v Splitu. Videl sem klekljarsko šolo, kakršne v Sloveniji, razen v Idriji, praktično ni. Videl sem pevski zbor, ki čudovito poje, knjižnico in ljudi, ki so zagreti za tisto, kar delajo. Niso mi govorili o problemih, govorili so le o tisti najemnini. Če je to edini problem, potem je prihodnost Slovencev na Hrvaškem svetla.

Kakšni so na tem področju načrti veleposlaništva?

Precejšnje število društev je in občutek imam, da zapostavljamo severni, slavonski del Hrvaške. Morali bi okrepiti politično prisotnost Slovenije, kakor tudi kulturno in manjšinsko prisotnost. Pa tudi ekonomsko. Da bi kakšno poslovno konferenco po tisti, ki bo prihodnje leto v Splitu, organizirali v Slavonskem Brodu, Osijeku. Zato je naš namen bolj povezati delovanje, tudi društev, jih koordinirati, omogočiti več medsebojnih obiskovanj, kakor tudi več stika z manjšino v Avstriji, Italiji in na Madžarskem. To je tisto, čemur se bomo v tem mandatu še posebej posvetili.

Izmenjava izkušenj je namreč še posebej dragocena.

Težava je tudi, kako k ustvarjanju in delovanju v društvih pritegniti mlade.

Dva načina sta. Eden bi bil pomemben kontingent programov v slovenščini na televiziji in radiu. To je zelo zahteven projekt, ampak v Italiji in Avstriji to zelo pomaga. Velika težava je, ker smo Slovenci majhen narod in nimamo veliko oddaj za mlade sinhroniziranih v slovenščino. Mladinski filmi in risanke v slovenščini delajo čudeže. Zato bodo potrebni neki drugi koncepti, ki so vezani na te fizične stike, o katerih sem govoril prej in mi verjamemo, da se bo to poznalo po vstopu Hrvaške v EU. Pred tem bomo težko kaj naredili, bo pa potem veliko lažje. Ljudje bodo lažje potovali v Slovenijo, lažje obiskovali kulturne in druge prireditve v Sloveniji. To je namreč tisto, kar nam danes pomaga pri Slovencih v Avstriji in Italiji. Tako kot gredo Ljubljancani na koncerte v Zagreb, bo, ko ne bo več meje, proces tudi obraten.

Res je. Slovencev, ki obiskujejo koncerte, predstave in druge prireditve v Zagrebu, je res veliko.

V Sloveniji obstaja komercialni interes. Obstajajo prevozniki, ki zadovoljijo ta interes. Zgleda, da se obratno še ne dogaja. Ko bo meja padla, pa se bo.

Vrniva se še za nekaj časa na politična vprašanja, ki pa so prav tako povezana s položajem manjšine oziroma jih zanimajo odgovori nanje. Boljši odnosi so nedvomno posledica poskusov rešiti dve najpomembnejši odprti vprašanji – mejo in LB. Pri drugem vprašanju je prišlo do zavrnitve baselske banke za mednarodne poravnave.

Tole bom povedal na način, za katerega upam, da bo vsem razumljiv: Slovenija že leta in leta izgoreva v želji, da bi NLB smela vstopiti na hrvaški trg in aktivirati svoje delovanje. Ali z drugimi besedami: NLB si že leta in leta prizadeva izplačati hrvaške varčevalce, pa jih ne more, ker hrvaška država ne dovoli vstopa. Dejstvo pa je, da ko bi NLB vstopila na hrvaški bančni trg, ko bi nekje v centru mesta, na Ilici, končno zagledali tablo NLB, bi to pomenilo, da banka ni aktivirala le svoje pasive, torej starih dolgov do varčevalcev, pač pa tudi aktivo. Da bi torej aktivirala tisti svoj del nekdanjega poslovanja, ki zadeva tiste, ki so pri njej najeli kredite in ki jih bo treba vrniti.

Kako pa interpretirate pismo, ki je prišlo iz Basla in ki je precej grob odgovor na pismo hrvaškega finančnega ministra Ivana Šukerja?

Težko je interpretirati samo odgovor, če nismo videli vprašanja. Zato ne želim špekulirati. Lahko pa z zanesljivostjo potrdim, da z vstopom v EU Hrvaška vstopa na enoten evropski trg, na katerem ne more biti nobenih omejitev, torej tudi ne za LB na Hrvaškem. Najkasneje ob vstopu Hrvaške bo LB nastopila na tem trgu in povrnila svoje dolgove in delala za to, da se ji vrnejo krediti. O tem, da bo LB lahko uspešna, seveda obstajajo mnogi dvomi, mi verjamemo, da bi lahko bila uspešna in da bi lahko povrnila del ugleda v nekaj letih. Zgled za to, da bi lahko bila uspešna, je delovanje NLB v drugih republikah nekdanje Jugoslavije. Uspešna je povsod tam, kjer je lahko nadaljevala delo.

Rok Kajzer, Delo

JAKOB VOLČIČ: SLOVENSKI PREPORODITELJ V HRVAŠKI ISTRI

Jakob Volčič (1815–1888) sodi med znamenite Slovence, ki je močno zaznamoval duhovno in kulturno življenje na Hrvaškem. Posvetil se je duhovnemu poslanstvu, kot duhovnik v Istri je postal steber hrvaškega preporeda, bil pa je vesten zbiralec ljudskega izročila in kulturne dediščine in pionir v zbiranju in zapisovanju glagolskih napisov in rokopisov.

Jakob Volčič se je rodil leta 1815 v Sv. Andreju nad Zmincem. Pedagogiko in retoriko je študiral v Karlovcu, filozofijo in bogoslovje pa v Ljubljani. Študij je končal v Gorici. Že kot študent je aktivno sodeloval v ilirskem gibanju. Leta 1842 je bil posvečen v duhovnika in prvo službo dobil v Gročani pri Trstu, nato pa je kar triinštirideset let v duhovniški službi deloval v hrvaški Istri. Služboval je v Pazinu, Veprincu, Brseću, Voloskem, Kastvu, Cerovlju in Zarečju, kjer je leta 1888 umrl.

Kako so živeli v starih časih

Jakob Volčič je zbiral in zapisoval istrske pregovore, pesmi, pripovedke, šege in ljudsko verovanje. Največ jih je objavljajl v slovenskih časopisih, v Koledarčku slovenskem, Slovenskem glasniku in Bleiweisovih Novicah, kasneje pa tudi v hrvaški Narodni slogi. Objavljenih pregovorov in rekov Volčič ni sistematiziral in klasificiral. Pri nekaterih je pripisal slovenski, nemški, latinski, redko tudi češki ali italijanski prevod in kratko razlago. Včasih je zabeležil tudi kontekst, v katerem so pregovor izgovarjali. Bil je tudi vztrajen in marljiv zapisovalec ljudske poezije. Ljudske pesmi so mu bile dokument o življenju in ogledalo narodove duše. Volčič je bil človek svojega časa. Spodbudo za zbiranje je dobil od Stanka Vraza, nanj pa je vplival tudi Vuk Stefanović Karadžić. Pesmi je zapisal tako, kot jih je slišal, z željo, da bi nič ne bilo ponarejeno in bi se čim bolj verno skozi jezik in lepoto stila odrazila istrska narodna duša.

Vloga v hrvaškem preporedu

Kmalu po prihodu v Istro je sprejel nacionalno idejo in hrvaški narod za svoja. Njegova kaplanija v Zarečju, nedaleč od Pazina, je postala središče zbiranja preporediteljev vse do Volčičeve smrti leta 1888. Pomembno je vplival tudi na kasnejše preporeditelje.

O Volčiču nam je slovenski pisatelj in zgodovinar Janez Trdina (1830–1905), ki je služboval tudi na Reki, zapustil zanimiv zapis, in sicer v spominih na profesorska leta na Hrvaškem. Knjiga z naslovom Bachovi huzarji in Iliri opisuje kulturne, politične in duhovne razmere na Hrvaškem v času Bachovega absolutizma. Trdina je zapisal: Pri Sv. Matiji, ki sodi pod kastavsko župnijo, sem poslušal pridigo našega rojaka Jakoba Volčiča, ki je svojim poslušalcem celo uro govoril in jim predlagal domoljubno ljubezen do hrvaškega jezika, hrvaškega naroda, hrvaških običajev, hrvaške noše, hrvaške pesmi in zabave. Občinstvo ga je toliko pazljivo poslušalo, da se ni slišalo ne glasno dihanje ne kašljanje, ali na nek drug način motenje njegove pridige. Po maši so navzoči živahno razpravljali o Volčičevi pridigi in soglašali, da tako razumne pridige še niso slišali.

Preučevalec istrskega narečja

Ob hrvaškem domoljubju, zbiranju folklorističnega in leksikografskega gradiva ter glagolskih rokopisov po Istri, je za hrvaško kulturo, zgodovino in etnologijo dragocen tudi Volčičev prispevek k prepoznavanju istrskega narečja v drugi polovici 19. stoletja. Čeprav ni bil profesionalni jezikoslovec, ampak samouk, mu tudi v zgodovini slavistike, kroatistike in dialektike pripada častno mesto. Njegovi dragoceni podatki – jezikovni, onomastični, etimološki in folkloristični – so tem bolj pomembni, ker izhajajo iz časa, ko v Istri ni bilo izrazitega razslojevanja patriarhalnega življenja niti prestrukturiranje vaško-poljedelskega bitja. Njegova opažanja so vzor za zbiranje podatkov, saj so fotografsko-realna, izvorna in prispevajo k razumevanju življenja in jezika hrvaške Istre v 19. stoletju. Volčič in njegovo delo sodijo me trajne prispevke preporediteljev Istre.

ISTRSKI PREGOVORI IN REKI, KOT JIH JE ZAPISAL VOLČIČ

*Kemu Bog da moć mu da i pomoć
Bog je dobar otac, a deca su mu poredna.
Ki čuje kukuvaču na tašče, nebude celo leto sit.
Ki ni bolan, Bog za njega nežna.
Gospoda jeju, pasi gledaju.
I očima ni ča verovati, i oko vara.
Nijedan se ni navajen rodil.
Ako se on hiti u more, ne hiti se ti.
Bil sam u situ i u rešetu.
Žena je vražja mriža.*

Jakob Volčič, Prislovice in reki iz Istre, Kmetijske in rokodelske novice, 1857)

Pripravil Franc Strašek

Vira: J. Fikfak (ur.), Jakob Volčič in njegovo delo: Zbornik prispevkov in gradiva, Pazin–Ljubljana 1988; M. Ferle, Jakob Volčič in njegovo delo, recenzija, Loški razgledi, 1989

NEPOZNATA ILI ZABORAVLJENA PROŠLOST (7. DIO)

9 U ovom broju Novoga odmeva nastaviti ćemo s prikazom prvog tabora Hrvata Istre i Kvarnerskih otoka održanog 1871. godine, kako ga je opisao autor Petar Strčić.

Kastavština je i u početku narodnog preporoda i u doba početaka političkog pokreta Hrvata u Istri bila jedna od najjačih njegovih baza, a takav je položaj zadržala sve do 1918. godine. Doduše, i ovdje je bilo nemškutarenja, a talijanaško-talijansko vladajući krugovi u više su navrata pokušavali da ovu veliku općinu stave pod svoju neposrednu ovisnost. Nadali su se da će administrativno-upravnom i financijskom kontrolom u pojedinim općinskim tijelima moći suzbiti čak i hrvatski nacionalni osjećaj Kastavaca i

sprječiti dodir Kastavaca s Hrvatima susjednih područja – Grobinštine i Rijeke.

Ugledni Kastavci

Kastavština je hrvatskom pokretu dala i najistaknutije rukovodioce. Među njima je dovoljno spomenuti samo Mata Bastiana, Matka Laginju, Vjekoslava Spinčića i Matka Mandića. Upravo je u Kastvu osnovana 1866. godine prva hrvatska čitaonica u Istri i na Kvarnerskim otocima. Kastavci su bili vrlo aktivni i u osnivanju Naše Sloge. Predstavnik Kastva Franjo Steidle, tajnik čitaonice, govorio je na slovenskom taboru na Kalcu u Primorskom 9. svibnja 1869. Kastavci su prisustvovali taboru u Vižmarju, pozvani su bili da prisustvuju na prvom istarskom, slovenskom taboru u Kubedu, na kome je govorio nekadašnji učitelj u Kastvu Franjo Ravnik; ovaj je govorio i na taboru u Sežani. Kastavci su dakle dobro poznavali taborski pokret, pa su bili spremni da i sami organiziraju tabor. Razlog za sazivanje tabora sami su Kastavci 1931. godine ovako obrazložili: „Ustavno je naime jamčilo istarskim Sla-

venima potpunu ravnopravnost, ali je ova ipak bila samo na papiru, dok su svu vlast u zemlji uzurpirali Talijani, koji su uspjeli da svoj jezik proguraju ne samo u urede već i u škole, u kojima se pretežno, usprkos slavenske većine gajio više talijanski jezik. Istarski pak seljak poslije ukinuća kmetstva nije se mogao snaći u novom ovom položaju, pa je zapadao u sve to veću materijalnu ovisnost, od Talijana, koji su materijalno bili bolje situirani i imali u svojim rukama trgovinu, obrt, industriju i dr. Seljački narod prepušten sam sebi nije mogao imati većeg upliva na državnu upravu, jer je bio smatran nižim od ostalih. Tu je u prvom redu trebalo pomoći javnim zborom, koji bi barem na ovaj način mogao izraziti želje naroda i na najvišem mjestu.“

Inicijator iz Kubeda?

Čini mi se da bi inicijator održavanja tabora u hrvatskoj Istri mogao biti Franjo Ravnik, „dejanski povzročitelj in duša“ kubedskog tabora – kako je izvještavao koparski kotarski glavar Kodermaz. Upravo na taboru u Kubedu predloženo je da se hrvatski tabor održi u Pazinu ili u Kastvu. Ravnik je redovito održavao vezu s Kastavcima, a bio je predviđen i za jednog od govornika na kastavskom taboru. I sami su se Kastavci 1911. god. prisjećali kako su polazili goričke tabore pod pok. dr. Lavrićem i tamo oduševili se. Najzad je kastavska „Čitalnica“ započela s radom čiji je uspjeh bio velik: masovni je pučki skup održan na brdašcu Sv. Mihovila ispod Kastva, u Rubešima, prvi takve vrste u Hrvata Istre i Kvarnerskih otoka, i nema mu premca u nizu kasnijih desetljeća. Naime, usprkos svim mogućim sredstvima informiranja, uvjeravanja, prometa, rada aktivista, itd., nikada se više nije uspjelo skupiti toliko ljudi na jednom mjestu kao toga dana, 21. svibnja 1871. godine, dakako, ako se uzme u obzir ukupni broj stanovnika tada i kasnije. Po procjenama suvremenika toga se dana sleglo na Kastavštini ni više ni manje nego blizu deset tisuća ljudi! Koliko truda, koliko volje je trebalo da se prihvate svi ti ljudi koji su stigli iz svih krajeva ondašnje pokrajine, i to ponajviše pješke. Ova masovna skupština predstavlja izvanredno važan korak u cjelokupnom razvoju političkog pokreta u Istri i na Kvarnerskim otocima, a posebno u njegovu organizacijskom dijelu. No, kako je održavana u neposrednoj blizini

tada mađarske Rijeke, imala je određeno značenje i za ovaj grad i za njegovu širu okolicu. Međutim, kastavski je narodni sabor trebao razmotriti i probleme koji su zanimali sve Hrvate i Slovence na Jadranskoj obali. Zbog toga su teme bile široko koncipirane; tako je trebalo okupljene ljude upoznati s opasnošću koju je predstavljao pokušaj talijanskih vladajućih slojeva u Istri, Goričkoj i Trstu da ujedinjenjem sva tri područja još više učvrste svoj nadmoćni politički, a time i gospodarski položaj. Govornici su trebali protumačiti zaključke konferencije o potrebi ujedinjenja južnih Slavena, konferencije koja je održana prethodne godine u Ljubljani. Trebalo je istaknuti zahtjev da u škole i urede konačno bude uveden materinji jezik. Važno je bilo ukazati na gospodarske probleme naše obale, posebno one vezane uz pomorsku privredu i carinsku politiku. Sva ta pitanja bila su zanimljiva u tolikoj mjeri da su osim Kastavaca Franje Steidlea, Antuna Rubeše, Ernesta Jelušića, Antuna Spinčića i Frana Marottija, trebali na taboru sudjelovati kao govornici Franjo Ravnik iz Kopra, poznati hrvatski političar dr. Marijan Derenčin iz Rijeke i još poznatiji narodni preporoditelj iz južne Hrvatske Mihovil Pavlinović.

Ograničene teme

Vlasti nisu odobrile da na taboru bude riječ o prvim dvjema temama; naime, sadržaj prve bio je na štetu Talijana u južnoslovenskim i zapadnohrvatskim krajevima, a druga je bila opasna i po njemačke i mađarske vladajuće slojeve u cijeloj Austro-Ugarskoj. No, i preostala tri pitanja sadržavala su u sebi vitalne probleme koji su potresali tadašnji život Hrvata u ovim krajevima. Organizacija ovakvog velikog skupa zahtijevala je i spremne i spretne ljude, a kao dokaz da je hrvatski politički pokret već imao takve ljude govori i samo održavanje tabora. Time se početna faza organiziranoga hrvatskog političkog pokreta u Istri i na Kvarnerskim otocima primicala kraju. Slijedećih nekoliko godina, osobito u izbornim borbama za ulazak hrvatskih predstavnika u Istarski sabor u Poreču i u Carevinsko vijeće u Beču, postignuto je prilično mnogo uspjeha. Bila je to posljedica sustavnog i organiziranog rada. Borba protiv nasrtaja talijanaško-talijanskih vladajućih slojeva u Istri više nije bila ni pojedinačna ni stihijska. **Pripremio Zdenko Jurinić**

Preteklost v sedanjosti

SPOMINI IN PRICEVANJA IZGNANCEV 1941–1945

Tokrat boste spoznali, kako kruto je bilo zaznamovano življenje članice Slovenskega doma Elfride Petek, rojene v izgnanstvu. V nemškem taborišču novorojenka ni smela biti vpisana kot Frida, ampak z dodatkom El. Tako je postala Elfrida. (ASK)

ROJENA V TABORIŠČU BRAUN- SDORF

Moji starši so živeli v Gregovcih na Bizeljskem. V nemško taborišče so bili izgnani 11. novembra 1941. Tam sem se 14. februarja 1942 tudi rodila. Mama mi je po vojni pripovedovala, da sem zaradi podhranjenosti komaj ostala živa. V bolnici so me operirali na vratu, tudi nohte so mi rezali, na meni so delali nekakšen poskus. Starši so delali na poljih cele dneve. Strašne stvari so morali preživeti. Vendar so uspeli že oktobra leta 1942 pobegniti. Na žalost svojega doma niso našli, hiša in hlev sta zgorela. Potikati so se morali po vinogradniških hramih – kleteh. Mene so dali teti na Piršenberg, v današnje Globoko, kjer sem se kasneje tudi šolala.

Po vojni so starši prišli do ene sobe, v kateri so živeli oče, mama in brat. Zelo težko so živeli, meni pa je bilo še težje, saj sem živela ločeno od staršev. Ne morem verjeti, kakšno škodo so nam naredili Nemci. Vse to nosim celo življenje v sebi, ker se to nikoli ne pozabi. Še več bi lahko napisala, a me pretrese. Bilo je tako žalostno in težko.

Vsem izgancem želim zdravje in srečo!

Elfrida Petek

KULTURNA DOGAJANJA

Celo poletje so se tradicionalno po vseh večjih mestih na Hrvaškem odvijali festivali. Gostovanja slovenskih umetnikov so že več let le simbolična.

27. teden sodobnega plesa

- Organizatorji so uporabili preverjen recept: za vsakega nekaj. Novost je bila, da je prireditev v večjem delu potekala v prostorih Zagrebškega plesnega centra in da se je po Zagrebu in Reki prvič preselila v Split. Festival je uradno odprl Matjaž Farič s predstavo Srh o arhetipih in moškem gledanju na ženske. Med premiernimi izvedbami je

bila evropska koprodukcija, ki je nastala v okviru projekta Beyond Front@ To Whom It May Concerne (Tistim, ki jih zadeva) slovenskih koreografov Rosane Hribar in Gregorja Luška. Predstava To (ni) je moj gozd avtorjev Silvije Marchig, Darka Japlja in Nataše Govedić je nastala v koprodukciji Kik Meloneja in Hrvaškega inštituta za gibanje in ples.

11. Festival plesa in neverbalnega gledališča Svetvinčenat

- Vsako poletje to istrsko mesetece odpre vrata ljubiteljem plesa. Tokrat je gostilo plesne skupine iz Hrvaške, Slovenije, Italije, Srbije, Španije, Belgije in Nemčije, po izbiri umet-

Kulturna obzorja

niške direktorice festivala Snježane Abramović Milković. Branko Potočan je ob otvoritvi festivala izvedel predstavo Območje za pešce. Na programu je bila tudi predstava 10 Minutes: East plesne skupine En – Knap iz Slovenije v sodelovanju s petimi vzhodnoevropskimi koreografi. Festival je prejel nagrado Turistične skupnosti Istrske županije Zlata koza.

11. Mednarodni festival Zlati lev

- Letos je bilo v Umagu uprizorjenih deset predstav iz Slovenije, Makedonije, Črne gore in Hrvaške po izbiri ustanovitelja festivala in umetniškega vodje Damirja Zlatarja Freya. Iz Slovenije sta bili uvrščeni dve predstavi Baleta SNG

Maribor. Projekt Edwarda Cluga in Mirka Lazarja Watching others (Gledati druge) se ukvarja s človeškim telesom in raziskovanjem njegovih zmožnosti. Plesalce je v živo spremljal pijanist Bojan Gorišek. Predstavo Bližina je režiral Dino Mustafić, igrala pa sta Nataša Matjašec Roškar in Branko Jordan. Vsi so bili tudi nagrajeni, Edward Clug pa je prejel nagrado za baletno predstavo.

35. Osorski glasbeni večeri

- Nastop ansambla Cellomania je do zadnjega kotička napolnil cerkev Marijinega vnebovzeta. Koncert so začeli s Šestim brandenburškim koncertom J. S. Bacha v obdelavi V. Dešpalja, v katerem sta concertino izvedli Karmen Pečar in Zita Varga.

61. Dubrovniške poletne igre

- V atriju Kneževega dvora so večer francoske komorne glasbe priredili italijanska flavtist in pianist, M. Marcelli in B. Canini, ter slovenski klarinetist Darko Brlek. Navdušili so s komornimi deli Debussyja, Poulanca in Saint-Saensa.

Na prireditvi je zelo uspešno nastopil kvartet saksofonov: D. Sremec, G. Merčep, S. Nestorović in Matjaž Drevenšek. Igrali so Bachovo Prvo orkestralno suito in Šest bagatel G. Ligetija. V drugem delu koncerta se jim je pridružilo še pet saksofonistov,

Kulturna obzorja

med njimi Rok Volk. Izvedli so Slike z razstave M. P. Musorgskega.

Pod trdnjavo Minčeta je bila uprizorjena predstava Revizor po delu N. V. Gogolja, ki jo je režiral gost iz Slovenije Jernej Lorenci. V atriju Kneževega dvora je tudi letos – tako kot vsako poletje od leta 1985 – nastopil eden najuglednejših komornih ansamblov Trio Orlando. Trio

sestavljajo pianist Vladimir Krpan, violinist Tonko Ninič in violončelist Andrej Petrač. Z njimi je nastopil še violist Aleksander Milošev. Vsi so stalni člani Zagrebške filharmonije. Izvedli so praznovodbo Sarkočevičeve Sonate za klavir, violino in violončelo ter dela Beethovna in Bacha.

34. Dnevi satire

– Tradicionalna prireditev je tudi letos potekala v Satiričnem gledališču Kerempuh v Zagrebu, predstave je izbral Hrvoje Ivanković. Po uvodni izvedbi Molierove Šole za ženo splitskega gledališča so sledile gostujoče predstave iz Sarajeva, Beograda in Novega sada. Po ocenah kritike je bil najuspešnejši avtorski projekt Oliverja Frlića Bodi preklet izdajalec domovine v produkciji Slovenskega mladinskega gledališča iz Ljubljane.

Amadeov oder v Zagrebu

– Priljubljena poletna prireditev Scena Amadeo je potekala v prirodoslovnem muzeju. 23. avgusta je bila izvedena predstava Medeja Material v režiji Ivice Buljana po besedilu Heinerja Muellerja. Predstava je nastala v produkciji Mini teatra Ljubljana in Novega gledališča Zagreb. Nastopili so Senka Bulić, Ditka Haberl in Marko Mandić.

Koncerti v Eufrazijevi baziliki v Poreču

– Zadnji koncertni večer je odigral slovenski Tartini String Quartet. Na prvi in drugi violini sta igrala Milan Kolbl in Romeo Drucker, na violi Aleksander

Milošev, na čelu pa Miloš Mlesnik. Prihodnje poletje bo minilo natanko pol stoletja, odkar je Eufrazijeva bazilika gostiteljica eminentnim glasbenikom.

12. Špancirfest v Varaždinu

– Med 20. do 29. avgustom so na ulicah in trgih baročnega Varaždina nastopili umetniki iz 13 držav. Na štirih odrih je bilo kljub dežju izvedenih 48 koncertov. Prvi dan so nastopili Zoran Predin in The Gypsy Swing Band ter makedonski DJ Kiril Džajkovski z legendarno Esmo Redžepovo. Z več kot dvajsetimi predstavami so na svoje prišli tudi ljubitelji gledališča. V okviru Kreativfesta so obiskovalci lahko sodelovali v različnih kreativnih delavnicah, od glasbenih do lutkovnih.

Vino in poezija v Muzeju za umetnost in obrt

– Zagrebčani so v atriju muzeja 24. avgusta lahko uživali v šarmantnem pesniškem večeru. Pripravil ga je hrvaški center PEN v sodelovanju z enim najbolj znanih mednarodnih pesniških srečanj v Sloveniji, Dnevi poezije in vina. Ta prireditev poteka že štirinajst let, doslej v Medani, letos pa prvič na Ptujju. Svojo poezijo v hrvaškem prevodu so predstavili ameriška pesnica Laura Solomon, bolgarski pesnik in pisatelj Georgi Gospodinov in islandski pesnik Aolsteinn Asberg Sigurosson. Ta je že bil v Zagrebu, pred dvajsetimi leti, kot skladatelj pesmi za Evrovizijo. Nastopili so tudi hrvaški pesniki Zvonko Maković, Tomica Bajsić in Marko Pogačar. Večer je bil tako začinjen z majhnim, a bogatim pesniškim srečanjem ter uživanjem ob vrhunskih slovenskih vinih.

Dva mednarodna kongresa

– V Zagrebu je med 3. in 6. junijem potekal letni kongres Mednarodnega združenja za upodabljaljočo umetnost (ISPA) z naslovom Globalizacija in identiteta. V tem času (5. in 6. junija) pa

je potekala tudi konferenca Evropskega združenja festivalov (EFA) z naslovom Odprimo vrata (Open The Door), ki so jo pripravili skupaj z Zagrebškim glasbenim bienalom (MBZ) in Hrvaškim društvom skladateljev (HDS). Hrvaški predsednik Ivo Josipović, tudi sam skladatelj, predstavniki Efe, Ispe, HDS ter dvajsetih evropskih festivalov (iz Slovenije direktor in umetniški vodja Festivala Ljubljana Darko Brlek) so ob tem dogodku podpisali deklaracijo z zavezo h kulturni Evropi. Sledil je koncert ansambla Cantus z dirigentom Berislavom Šipušem. Na programu so bila štiri temperamenta dela P. Hindemitha in glasbeno-odrska burleska Lisička I. Stravinskega.

Foto razstava Janeta Štravsca

– V varaždinski galeriji Zlati angel je bila postavljena razstava enega najpomembnejših slovenskih fotografov Janeta Štravsca. Avtor se je predstavil s šestnajstimi črno-belimi fotografijami iz dveh ciklusov. O fotografijah je Marina Gržinić med drugim napisala, da gre v večini primerov le za posnetek, saj je vsebina že na ulici postavljena v okvir. Fotografija se pojavlja kot novovalovski film, predmeti so predstavljeni enostavno in predstavljajo enigmatične ikone v gibanju, prizori so odraz navdušenja nad filmom iz petdesetih let. Oktobra je razstava gostovala v Fotogaleriji Lang v Samoborju.

Glasbene poslastice za ljubitelje roga

– Ko se arhivski posnetki nekega glasbenika objavijo na zgoščenki, se spomnimo interpreta, ki javno ne nastopa več, hkrati pa ljubiteljem postane dostopno gradivo, ki bi bilo sicer skrito v arhivih. Enourni zgoščenko Miniature za rog z deli sedmih hrvaških skladateljev v izvedbi hornista Prerada Detička so izdali Cantus, HDS, HRT in KDUL. Detičkov diskografski opus je obsežen. Med drugim obsega prvo LP-ploščo, posvečeno rogu, v nekdanji državi, dve zgoščenki v izdaji HDS (Koncerti za rog in Antologija hrvaške glasbe za rog), in zgoščenko z deli Mozarta in Brahmsa v izdaji Hrvaškega društva hornistov. Nova zgoščenka je intimistično nadaljevanje miniaturnih, v katerih je rog konstanta, sodelujejo pa še orgle, klavir in violina. Prve tri skladbe (Preludij B. Papando-

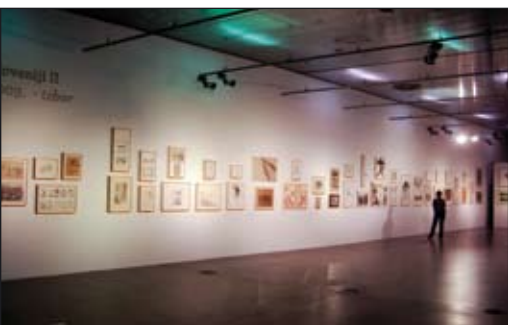
pula, Canzona in Diptih A. Klobučarja) so bile skladane za rog in orgle. Zastopana sta tudi M. Miletić z Monologom za rog in klavir in Tremischerzi za rog in violino ter B. Bjelinški z Jasenk in in im darilom za rog in klavir.

Na zgoščenki je še Sedem skic R. Matza, Spomin F. Lhotke in Elegija K. Baranovića.

Razstava Risba na Slovenskem (1940–2009)

- 7. oktobra je sta ministra za kulturo Božo Biškupić in Majda Širca v Muzeju sodobne umetnosti v Zagrebu slovesno odprla razstavo 310 del 137 slovenskih umetnikov. Osnovno vodilo je bilo, posameznega umetnika predstaviti z deli na različnih umetniških stopnjah. Avtor razstave Aleksander Bassin (pri zasnovi projekta je sodeloval tudi Črtomir Frelih) je poudaril kontinuiteto in razvojnost ris-

be kot samostojnega poglavja v slovenski likovni umetnosti. Izbral je umetnike, katerim je risba primarni medij. Izbrana dela predstavljajo risbo kot neodvisni medij, pri čemer je usodna avtonomna poetika umetnika. Posebna vrednost razstave so risbe starejših eminentnih slovenskih umetnikov kot so N. Pirnat, F. Mihelič, Z. Mušič, Z. Didek, K. Zornik, N. Omersa, M. Pregelj, G. Stupica, O. Polak, F. Peršin, I. Šubic, F. Slana ... Večina jih je diplomirala na likovni akademiji v Zagrebu. Razstavo so omogočili Mestna galerija, Muzeji in galerije mesta Ljubljane in Muzej sodobne umetnosti Zagreb. Razstava je bila doslej postavljena v Ljubljani in Mariboru. Spremlja jo

izčrpna in kronološko urejena monografija s kritičnimi teksti, reprodukcijami risb in biografskimi podatki vseh avtorjev.

Uroš Lajovic, umetniški vodja Zagrebske filharmonije

- Maestro Lajovic, eden najpomembnejših dirigentov na naših prostorih, dunajski profesor dirigiranja, je v tej sezoni prevzel vlogo umetniškega vodje najstarejšega profesionalnega orkestra na Hrvaškem. Ko je filharmonija ostala brez maestra Vjekoslava Šuteja, je ravnatelj Miljenko Puljić povabil Uroša Lajovica, da sestavi program za novo sezono. Trije abonmaji v tej sezoni naj bi imeli prepoznavno podobo. Moto abonmaja Rdeča oktava je klavir. Na prvem koncertu tega ciklusa, ki je bil 7. oktobra, je dirigiral Lajovic. Koncert se je začel z uverturo k Wagnerjevimi Mojstrom pevcem, v drugem delu pa je bila na sporedu glasba 20. stoletja: Bolero in Pavana za umrlo prestolonaslednico Maurica Ravella ter Samba da camera Iva Josipovića, hrvaškega predsednika.

Likovna skupina Biafra v Klovičevih dvorih

- Razstava je bila pripravljena ob 40-letnici ustanovitve skupine, ki je delovala v letih 1970–1978. Skupina Biafra se je rodila spontano, sestavljali so jo nadarjeni umetniki, ki so trmasto in za vsako ceno želeli misliti in delati neodvisno od predlogov s katere koli strani, ustvarjali pa so v razponu od pop-arta do nove figurallike. Skupino so ustanovili v nedokončanih prostorih študentskega doma Moša Pijade, ki se ga je prijelo ime Biafra. Članstvo se je stalno menjalo in dopolnjevalo; pomembna člana sta bila tudi kiparja Ivan Lesiak in Stanko Jančić. Srečanja z velikim Otom Reisingerom - Knjiga s tem naslovom avtorja Janka Bučarja je izšla oktobra. Na predstavitev so prišli številni prijatelji in občudovalci velikana hrvaške karikature. O knjigi so govorili Hrvoje Hitrec, Vladimir Poljanec in Janko Bučar. Anekdote je brala Sanja Jovanović. Spomnimo: Reisinger je v dolgoletnem ustvarjanju objavil več kot dvajset tisoč karikatur z likom Pera in njegove družine. Srečati Ota in z njim spregovoriti je pravo doživetje in vedno nova ilustracija časa, prostora in predvsem družbe, v kateri živimo.

Kulturna dogajanja spremljala

Polona Jurinić

MEDNARODNI FESTIVAL GLEDALIŠKIH LUTK

V Zagrebu je med 27. avgustom in 3. septembrom potekal 43. PiF, festival lutkarskih predstav.

Letos je sodelovalo 13 držav. Slovenija je sodelovala z dvema predstavama. Lutkovno gledališče Ljubljana je izvedlo predstavo Love Dolls, ki prikazuje plesno parado, našo družbo, skrito nekje v kleti. Glasba je živa in zelo dobra.

Lutkovno gledališče Konj iz Ljubljane pa se je predstavilo s Prepovedanimi ljubeznimi, precej dolgočasno predstavo brez besedila. Izjema je bila lutka – lepo dekle, ki se je zdela kot živa. Vanjo se umetnik zaljubi. Predmeti so bili lepo izdelani, drugega pa ni za pohvaliti. Predstava je dobila dve nagradi: Silvin Omerzu jo je prejel za tehnološko rešitev likovne krea-cije, Iztok Lužar pa za vlogo.

Posebej moram omeniti predstavo gledališča lutk Serjeg Obrascov iz Moskve Nenavaden koncert. Ogledala sem si jo dvakrat. Nisem še videla tako zanimivih lutk, ki briljantno paradirajo in prikazujejo umetnike različnih žanrov. Vse na odru je tako lepo: živopisne lutke, glasba, izvedba. Predstava se je vpisala v Guinnessovo knjigo rekordov, in sicer kot predstava z največ gledalci na svetu. Obšla je že prek 50 držav. Nekaj, kar si je vredno pogledati. Otroška žirija je to predstavo razglasila za najboljšo.

Mednarodna strokovna žirija pa je glavno nagrado Milan Čečuk dodelila gledališču lutk iz Budimpešte za predstavo Lirika in epika. Vsebina predstave je sovraštvo dveh kraljevin, ki ga pomiri ljubezen dveh mladih. Zanimiva je zlasti po tem, ker so vse lutke iz kartona.

Bilo je še zanimivih predstav: s Kosova, iz Irana, Francije in Španije iz tujine ter domače predstave Ateljea 313 Osijek, zadrskih in splitskih lutkarjev.

Opaziti je bilo, da dvorane niso bile tako polne kot prejšnja leta, čeprav organizaciji PiF-a ni kaj zameriti, bila je dobra. Upajmo, da bo naslednji, 44. PiF, privabil več gledalcev.

Ivanka Nikčević

Kulturna obzorja

POHOD PO SOVRETOVI POTI

U subotu 2. listopada održan je VII. pohod Sovretova pot. Pohod se odvija iz dva smjera: prvi je od željezničke postaje Hrastnik, a drugi od Dola pri Hrastniku. Cilj je rodno mjesto Antona Sovrea i u njegovu čast se pohod održava.

U oba smjera pohod traje oko 1,5 sata umjerenog hoda. Put od željezničke postaje Hrastnik vodi do sela Krnice i dalje šumskim putem do Šavne Peči. Uz put je odvojak za Gore sa crkvom Sv. Jurja (786 m), i dvadesetak metara niže planinarski dom. To je poznata turističko-planinarska točka.

Pohod organiziraju Turističko društvo Hrastnik i Planinsko društvo Hrastnik i Dol pri Hrastniku. Na kraju pohoda (ove godine već sedmi put) organizira se kulturna svečanost, a svake godine su gosti poznati slovenski intelektualci. Ove godine je pjevao Komorni zbor Trbovlje, osnovci su recitali, a gost je bio znani slovenski

pisac, dramatik, scenarist i nekadašnji zastupnik Tone Partljič. On nije osobno poznao Antona Sovrea, ali je iznio niz zanimljivosti u vezi s ovim znamenitim Slovincem. Ustvrdio je, da je Anton Sovre apsolutno najbolji prevodilac antičke književnosti na slovenski. Jedna mještanka je iznijela dojmove s posljednjeg posjeta Antona Sovrea sa suprugom rodnom mjestu. Na priredbi se svečano predaju posebna priznanja onim sudionicima pohoda, koji su pet puta sudjelovali u pohodu

Tko je bio Anton Sovre?

Bio je klasični filolog i prevodilac, rođen 4. prosinca 1885. u Šavnoj Peči, a umro je u Ljubljani 1. svibnja 1963. Osnovnu školu završio je u Židanom Mostu i Krškom, a gimnaziju je pohađao u Celju. Klasičnu filologiju je studirao

u Beču i Gracu, gdje je i završio 1912. godine. Službovao je kao profesor na gimnazijama, bio je školski inspektor, dvije godine dramaturg SNG u Ljubljani, te redovni i izvanredni profesor za grčki jezik i književnost na Ljubljanskom sveučilištu. Antuna Sovrea se smatra najvažnijim slovenskim prevodiocem antičke književnosti. Preveo je Homerovu Ilijadu i Odiseju, Ajshilove, Sofoklove i Euripidove tragedije. Njegova ostavština su također prijevodi djela Goethea, Shawa i Poa i prijevodi Prešernovih njemačkih pjesama. Prevodio je iz latinskog, njemačkog i engleskog. Bio je majstor slovenske riječi. Kao vizionar i plemeniti čovjek europskog usmjerenja već tada je upozoravao, da Slovence vežu s Europom duboki korijeni iz kojih su nadahnuće crpili slovenski duhovni velikani. Njegovo opsežno i najvažnije djelo je Stari Grci, koje je izdao 1939., a 2002. je napravljen pretisak. Kritičar je pisao, da Sovreovi Stari Grci nisu primjer hladne povijesti, nego da se autor doslovno postavlja u ulogu vodiča koji čitaoce postavlja na grčko tlo. Za svoje djelo je Anton Sovre dobio dva puta Prešernovu nagradu (1950. i 1956.), a godine 1953. je postao redovni član SAZU. Ovi podaci su preuzeti iz turističkog prospekta općine Hrastnik iz 2006. godine.

Idilična sela i seoca

Šavna Peč je pitoreskno seoce nad lijevom obalom Save, između Hrastnika i Židanog Mosta. Spada u općinu Hrastnik i mjesnu zajednicu Krnice - Šavna Peč. Sa zaselcima broji nešto više od 200 stanovnika. U srednjem vijeku, kad još nije bilo ceste i željeznice, preko tog idiličnog seoceta je vodio sajamski put od Radeča preko Židanog Mosta i Suhodola prema Dolu pri Hrastniku. Nad selom su pećine, stjenovito vapnenačko pobočje, koje se prostire pod znanom planinskom postojankom Gore. Pretpostavljaju, da je selo dobilo ime po tim pećinama - Savine pećine. U selu je od 1998. spomenik, brončano poprse Antona Sovrea, a u selu je također jedno od najljepših slovenskih zidanih stupnih znamenja, bogato s ukrasima, kipićima svetaca. U selu je i kapelica Marija Pomagaj, izgrađena 1946. iz zahvalnosti mještana, što u II. svjetskom ratu, igrom slučaja nitko od mještana nije poginuo iako je to bio nemiran, partizanski kraj.

Zdenko Jurinić

45. BORŠTNIKOVO

Letos so v Mariboru med 15. in 24. oktobrom gostili jubilejno Borštnikovo srečanje. Ta festival je bil vedno praznik gledališke ustvarjalnosti preteklega leta. Tako je bilo tudi letos.

Po pozdravni besedi mariborskega župana Franca Kanglerja in umetniškega direktorice festivala Alje Predan, je imela slavnostni govor in ministrica za kulturo Majda Širca. Med drugim je dejala, da današnji čas potrebuje drugače poglede. Oder, na katerem nastopa današnja družba, je prepoln površnih režij. Trhlost družbenih vezi proizvaja vse preveč dram, katerih katarza postaje nasilje, ne toleranca, in odsotnost solidarnih moči. Odru današnje družbe manjka vznemirjenost duha in vere v nas same, na tem odru je pa preveč med seboj sprtih režiserjev, ki spregledajo igralce, kaj šele statiste. Ministrica je gledališkimi ustvarjalcem zaželela, da bi se temu odru še naprej upirali in gledalce še naprej - bodisi z užitkom, solzo, smehom, fascinacijo bodisi z vizijami in širino duha - vodili tja, kjer ne želimo in nočemo biti: na temnih ali pa na rumenih odrh stvarnosti.

Temen oder in novosti

Ko sem gledal predstave Borštnikovega srečanja, se mi je zdelo, da sem bil

KAKO SE JE PRIMO

Po dolgem, dolgem potovanju od Primoštena prek Kočevja in New Yorka se je neznana žabica okronana s svetovno nagrado vrnila v domači kraj. Zakaj je žabica dobila ime Krčuljica in kaj ima opraviti s slovensko-hrvaškimi odnosi?

Zabico je za Krčuljico krstil amaterski fotograf iz Kočevja Pavel Majerle, ker jo je v fotografski objektiv ujel pri vasi Krčulji blizu Primoštena. Pavel Majerle je bil leta 2009 na dopustu pri meni v Primošteni. Zanimajo ga različne živalce, zato se je z Matejem Gašperovim odpravil k mlakam (kalam) v zgornjem Primošteni, kjer je fotografiral žabice, kačje pastirje, veverice. Ker je na živalce moral čakati na preži in maskiran, je zaradi velike vročine celo zbolel za sončarico. Toda trud se je obrestoval. V njegov objek-

SREČANJE

več na temnih kot pa na rumenih odrih stvarnosti. Letošnji festival se je po ideji nove umetniške direktorice festivala Alje Predan konfrontiral z vrsto novosti, ki so v marsičem spremenile njegovo podobo. Namen spremenjene zasnove je bil predvsem pokazati bero najboljšega v slovenskem gledališču strokovnjakom iz tujine, domačo gledališko in teatrološko stroko pa vpeti v mednarodni kontekst. Številna mednarodna priznanja, gostovanja in nagrade, povečanje vsakoletne produkcije zahteva, da del svoje letine promoviramo tudi navzven. Novost festivala je bil tudi tako imenovani showcase, namenjen tudi strokovnjakom iz tujine, umetniškim direktorjem, selektorjem, programerjem in kritikom. Novost sta bila še dva nova programska bloka: Generacije, namenjen predvsem mladim, in Mostovi, sestavljen iz petih mednarod-

nih predstav. Ob mednarodni strokovni konferenci in simpoziju, so bile tu še bralne uprizoritve, pogovori o predstavah in knjigah, aktivno vključevanje študentov ljubljanske gledališke akademije in mariborske filozofske fakultete, ter izjemna razstava ob 45-letnici festivala. Razstavo in predstavo Malomeščanska svatba v izvedbi Drame SNG Maribor so si ogledali (in bili navdušeni) tudi člani slovenske manjšine iz Zagreba.

Obsežen tekmovalni program

Jedro festivala pa je seveda selektorjev izbor tekmovalnih in spremljevalnih predstav. Selektor Gregor Butala je o izboru povedal: »Kot selektor sem se spopadel predvsem z dvema težavama: prva je bila izjemno obsežna produkcija (več kot 110 predstav), druga – sicer precej manjša: delno pomanjkanje jasnih – objektivnih meril za njihovo izbiro. V tekmovalni spored sem uvrstil največje dovoljeno število uprizoritev, torej 12. Za to potezo sem se odločil delno zaradi tega, ker je bila produkcija zares obsežna, a tudi zato, ker si po mojem trdnem prepričanju vse izbrane predstave to uvrstitev v vseh pogledih tudi zaslužijo.«

Prstan Janez Hočvarju Rifletu

Mednarodna žirija je na koncu festivala podelila precej nagrad. Naj omenim samo nekatere: nagrado za mlado igralko

je prejela Eva Kraš iz SNG Maribor, za mladega igralca Uroš Kaurin iz SMG Ljubljana, pet enakopravnih igralski nagrad pa Pia Zemljčič, Janja Majzelj, Mateja Pucko, Uroš Fürst in Jernej Šugman. Nagrado za režijo je prejela Ivana Djilas za predstavo Zasebno življenje v izvedbi SNG Drama Ljubljana. Društvo gledaliških kritikov in teatrologov Slovenije je letošnjo nagrado podelilo uprizoritvi Žabe Gregorja Strniše v izvedbi Mestnega gledališča Ptuj v režiji Jerneju Lorenciju. Ta je prejel tudi nagrado za režijo. Nagrade za najboljšo predstavo pa mednarodna žirija ni podelila. In končno: dobitnik Borštnikovega prstana leta 2010 je igralec, ki se s svojimi igralskimi kreacijami zapisuje v zgodovino slovenskega gledališča, radia, filma in televizije: Janez Hočvar Rifle.

In za konec: ne glede na razne poglede in kritike (nekatero celo ostre – kot so bili tudi odgovori), si bom sposodil (kot gospod Virant) zadnje besede cesarja Avgusta: Acta est fabula, plaudite, Igre je konec, ploskajte. Nekaj tako edinstvenega kot je Borštnikovo srečanje, si namreč na koncu res zasluži aplavz.

Ivica Kunej

ŠTENSKA ŽABICA VRNILA DOMOV

tiv je skočila žabica in to tako enkratno, da je fotografijo poslal na mednarodno FIAP-ovo nagradno tekmovanje v New York, kjer je zasedla 4. mesto.

Seveda sem novico o nagradi takoj sporočila predsedniku turistične zveze v Primoštenu Jeretu Bakotiču. Bil je navdušen in sva se takoj dogovorila za razstavo. Primošten ima zelo lepo in čisto novo zgradbo, v kateri so občina, knjižnica, otroški vrtec in velika multimedijška dvorana. V to dvorano je prva skočila žabica! Pred tem namreč v njej ni bilo še nobene razstave. To je bil enkratni dogodek v špi-ci turistične sezone. Slovenski turist je prinesel okronano žabico nazaj v rojstni kraj. Na otvoritvi razstave so zapeli in zaplesali primoštenska kola člani KUD Krč Primošten. Krč je majhna črna ptička, ki kriči pred nevihto in je seveda tudi prijateljica žabice. Mala nečakinja Ema Nema-

nič je zapela Ob bistrem potočku je mlin. Svoje pesmi sta recitala Ante Bolanča in Slavko Babačić. Ante Bolanča je izbral pesem o lepi domovini Hrvaški, ki smo si jo številni izbrali za svojo drugo domovino. Slavko Babačić je recitiral pesem o vodi, kamnu, pticah, smokvi. Voda je izvor življenja, kar velja tudi za mlake v teh krajih: v Bojani, Krčuljici in Kaliću žabice in druge živalce še živijo v ekološkem ravnovesju. O žabičinem svetovnem popotovanju je govoril Jere Bakotič, razstavo pa je odprl predsednik skupščine občine Primošten Stipe Petrina. Tako je žabica Krčuljica zopet, pa čeprav samo s fotografije, videla svoj domači kraj! Ta je sicer že bil nagrajevan: 21. septembra je bil Primošten na slovesnosti v Harrogratu v Angliji skupaj s še nekaterimi evropskimi mesteci okronan z zlato vrtnico združenja Entent florale Europe.

Slovensko-hrvaške vezi (mednaslov) Svoj domači kraj imamo radi tudi priseljenci. Doma je najlepše in ljubo doma, kdor ga ima, sta govorila moja mama in oče. Na otvoritvi razstave sva s sestro Boženo Majerle postregli s primoštenskim ledenim čajem, kočevsko-primoštenskim pecivom in primoštensko travarico. Kdo pravi, da se ne da tudi na dopustu narediti nekaj lepega za dobrobit hrvaško-slovenskih odnosov, pa čeprav je vloga ambasadorke prevzela žabica.

Katarina Furjan

NI JEZIKA BREZ JEZIKA

Jezik! Kaj pravzaprav je jezik? Jezik je gibljiv, premakljiv, s sluznico prevlečen mišični organ na dnu ustne votline, pri človeku in pri živali. Ima vlogo pri žvečenju, jemanju in okušanju hrane. Pri človeku tudi za oblikovanje glasov – je organ govora. Pri živalih, menda celo pri čebelah, je organ za sporazumevanje.

Primerjava lingvističnega jezika - govora in jezika kot organa

Sposobnost oblikovanja glasov so na veliko preučevali jezikoslovci – lingvisti. Razvili so znanost o različnih vrstah govora in so jih enostavno imenovali – jezik. Uzurpacija! No, če ta lingvistični (govorni) jezik primerjamo in prenesemo na jezik kot mišični organ, nastanejo »zmešanije«. Mogoče celo nove znanosti. Nove vede.

Samo nekaj primerov, zgledov!

Lingvistično svetovni jezik je tisti, ki ga govori veliko število ljudi na svetu. Za mišični organ nič posebnega, vsi so lahko približno enake oblike.

Lingvistično živi jezik je govorni jezik, ki ga ljudje danes uporabljajo. Tu za mišični organ že nastanejo majhni problemi. Ljudje na svetu različno govorijo in se mora mišični organ v svoji obliki prilagoditi takemu govoru. Če pri tem malo jeclja, pač bogovi pomagajo.

Lingvistično mrtvi jezik je tisti, ki ga ljudje danes ne uporabljajo več za sporazumevanje. Mišični organ ima v tej situaciji problem. Kot mrlič, lahko zasrda. Na pomoč lahko priskoči medicina, s transplantacijo, in mrtvi jezični organ zopet spregovori v mrtvem lingvističnem govoru. Lingvistično umetni jezik, kot je recimo esperanto,

za mišični organ ni problem. Plastična kirurgija naredi jezik iz silikona. Tako kot recimo nos, brado, pri ženskah druge dele telesa, ki jih kirurg lahko zmanjša ali poveča. Odvisno od tega, kakšen dekolte hoče ženska pokazati.

Lingvistični jezik – govor kot občutek – čustvo identitete

Če je identiteta čustvo pripadnosti isti skupini, organizaciji, religiji, narodu, je za Slovence lingvistični slovenski jezik – govor. To je jezik južnoslovenske jezikovne skupine, ki ga govorijo Slovenci v Sloveniji, Italiji, Avstriji, na Madžarskem, Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini ter izseljenci v Ameriki, Kanadi, Avstraliji in drugod po svetu. Uradno bi lahko rekli, da Slovenci v zamejstvu in po svetu. V Sloveniji je v slovenskem jeziku več dialektov, lokalnih govorov, ki so zelo različni po izgovorjavi in besedah. Težko se razumejo Prekmurci in Primorci. Znanstveni lingvisti so rešili ta problem s tako imenovanim književnim in standardnim jezikom.

Knjižni jezik je lingvistični jezik, ki se mora govoriti in pisati po strogih pravilih, predpisanih v pravopisu. Če se lingvisti kregajo, kaj je pravzaprav pravilni govor in pisava, je to njihov problem. Jezična mišica s tem nima nič. Moje napake v tem pogledu bo že za to zadolžena oseba popravila.

Standardni jezik ima približno isto vlogo kot književni jezik. Da zbliža v sporazumevanju lokalnih govorov iste nacionalne skupnosti. Pri standardnem jeziku bi se mišični organ verjetno moral standardizirati. Če bi v bivši državi bil isti standardizirani jezik, bi to bil JUS-jezik. Danes bi lahko govorili v SLO-jezik, CRO-jezik, SRB-jezik in tako dalje. Če bi imeli svetovno standardiziran jezik, bi se mišični organ lahko standardi-

ziral kot žarnice. Odvisno ali je oseba velika ali majhna, ali ima široko ali ozko grlo. Za klepetave bi lahko uporabili sistem varčne žarnice.

Ne bi se hotel mešati v lingvistično računalniški jezik. Tu za mišični organ ni problema. Vgradili bi mu ustrezn čip in jezikovne zgodbe je konec.

Primerjava oblik jezičnega mišičnega organa pri drugih panogah

Ognjeni jeziki – pri ognju se plamenček oblikuje kot jezik.

Jezik kopnega v morju – tako se opiše rt.

Poseben pomen ima beseda jezik v kulinariki: kuhani goveji jezik s sveže naribanim hrenom ali hrenovo omako z malo limoninega soka, suhi goveji jezik, kot pršut z ostrim, pikantnim hrenom in brizganec. Kar sline se cedijo!!!

Poseben kulinarčni problem je – če je sploh kulinarčni - jezikova juha. Če kaj napačnega narediš ali če to, kar storiš, nekemu ni všeč, te zmerja. V hrvaščini se reče, da si dobil jezikovo juho.

Mogoče sem si s to pripovedjo Ni jezika brez jezika zaslužil vsaj jezikovo juho!

Silvin Jerman

Viri: enciklopedija, slovarji, priročniki itd.

TAJA PAVLIN

KO UPANJE OMAGA

Ko upanje omaga, strah in želja naredita čisto vse, da bi rešila upanje.

Ko vse obupa, se rodi nasmeh, ki reši vse.

KAJ DOGAJA SE

Povej mi, kaj dogaja se.

Kaj počneš, kaj delaš zdaj?

Naj ugibam, kaj počneš?

Zanima me zdaj in nikoli več.

TI

Ti si nastala zame.

Ko te gledam, te začutim.

Me objameš, se zazdi ti,

da ne vem, kako sije sonce,

kako žarki sijejo.

PREJ MI POVEJ

Daj reci, da punca nisi

ker gledam te vse noči in dni.

Zakaj mi prej ne poveš, kdo si,

da moški si,

ko gledam te,

se mi moje oči zazdijo lesketa-joče.

MOŠKI

Jaz ženska nisem,

ki plava med oblaki,

a čeprav mi vsi tako govorijo.

Kaj tu počneš, kaj delaš.

Kaj ne veš, da ne vemo, kdo si – pravimo ti.

Povej mi ti, kdo si,

kaj delaš vse noči,

kdo pravi ti,

da moški si.

PREGOVORI

Vzgojeni lahko vzgaja.

Za vsako »tazadnjo« se palica najde.

Vzglede popravlja bolje kot graja.

Vsakemu konju se uzda najde.

Mož ima v zakonu toliko sreče, kolikor ima pameti.

Prehitra ženitev je dolga grenitev.

Vzemi ženico, sebi vrstnico.

Ženiti se je treba z ušesi, ne pa z očmi.

Bolje preprečiti – kakor lečiti.

Globoke rane se težko ali nikoli ne zacelijo.

Ko te sreča Abraham, po malo vedno boš bolan.

Ne toči novih solz nad starimi bolečinami.

Nezmernost hrani zdravnika.

Izbrala Cveta Matko

NE POZABIMO SLOVENSКИH JEDI

Šele jesen je, a že razmišljamo o pomladi, ko vse začne zeleneti in cveteti. Pomlad odžene grdo, mrzlo in dolgo zimo, ko jemo močno in težko hrano. Pomlad je prava čas, da začnemo s primerno hrano in kuhanjem. Zdrave, okusne in sočne jedi lahko pripravimo s kuhanjem v sopari. To je zelo zdrav in enostaven način pripravljanja hrane.

Kako kuhamo v sopari?

Živila zložimo na luknjičast vložek (sito), vložek pa postavimo v posodo z vročo vodo. Vode naj bo v posodi toliko, da se ne dotika hrane, ko nastane sopara. Pomembno je, da ima posoda tesno prilagojoč pokrov, da nastane višja temperatura in s tem se ohrani največ vitaminov in hranljivih snovi. Za kuhanje v sopari je primerna vsaka kozica ali lonec, ki ima tesno prilagojoč pokrov. Primeren luknjičast vstavek lahko dokupimo.

Kako se lotimo dela?

Živila očistimo, operemo, malo solimo in zložimo v luknjičast vstavek, postavimo v posodo, tesno zapremo s pokrovom, posodo damo na štedilnik in počakamo da začne vreti (uhajati sopara), znižamo temperaturo in pustimo da se kuha, med kuhanjem ne dvigamo pokrova, lahko pa pokukamo, če je dovolj vode v posodi in jo po potrebi dodamo. Kuhanje v sopari je nekoliko daljše od običajnega, zato pravočasno pristavimo jed. Vodo lahko primerno živilu odišavimo, okisamo, posladkamo in podobno.

Prednosti sopare

Zelenjava je lepo kuhana, ni razkuhana in ostane zelena. Riba, kuhana v sopari, ohrani obliko, videz in okus, videti je slastno sveža. Ohranijo se vitamini in minerali. Te jedi so manj kalorične, saj jim ne dodamo maščobe.

Kaj lahko kuhamo v sopari?

Kuhanje v sopari je zelo primerno za vso zelenjavo: ohrovt, cvetačo, korenček, brokoli, tudi ribe (kar cele), cmoke, svaljke, za kuhanje v sopari je kot nalašč riž,

pa tudi sadje. Nič se ne prismoči in nič se ne prime posode.

Ohrovtovi zvitki

Potrebujemo: liste ohrovt, mletu meso, čebulo, strok česna, sol, poper, maščobo. Liste blanširamo v slanem kropu in pustimo, da se malo ohladijo. Na maščobi pražimo seseklano čebulo, dodamo česen in mletu

meso, malo dušimo, po okusu popopravimo in posolimo. Mesni nadev damo na ohrovtove liste, zvijemo in damo na sito. V sopari kuhamo okrog 30 minut. Serviramo s kisló smetano, jogurtom ali gobovo omako.

Kako zvijemo zvitke

Za zeljne, ohrovtove, blitvine... zvitke vzamemo samo velike zunanje liste. Blanširamo jih tako, da jih potopimo v osoljeno vrelo vodo. Odcejene liste razgrnemo, porežemo debelo srednjo žilo in na list damo nadev: mesni, gobov, skutni, rižev ... List zgrnemo z dveh strani proti sredini, nato ga zavijemo do konca. Po potrebi zavežemo z nitko. Zvitke kuhamo v sopari ali dušimo (kakor sarme ali pečemo pokrite v pečici).

Juha ali omaka?

Pri kuhanju v sopari se izločajo iz živil okusne sestavine, ki oplemenitijo tekočino pod vstavkom (sitom). Tekočino je škoda zavreči. Uporabimo jo za pripravo juhe ali omake.

Telečji medaljoni

Zrezke položimo na vstavek, malo posolimo, popopravimo, dodamo majaron ali rožmarin in list lovorja. Kuhamo v sopari 15 minut. Postrežemo z gorčico in testeninami.

Riba v sopari

V primerno posodo damo 2 cm vode, 1/8 belega vina, rezine limone, lovorjev list, zrna popra. Očiščeno ribo – postrv ali kakšno drugo - pokapljamo z limono, osolimo in položimo na vstavek. Kuhamo v sopari največ 15 minut. Polijemo z oljčnim oljem, česnom, peteršiljem.

Zelenjavni riž

Na vstavek damo 200 g riža in kuhamo v sopari 20 minut, nato rižu primešamo 200 g narezane šunke ali gob, na cvetke razdeljen brokoli ali cvetačo, posolimo, popopravimo, dodamo sesekljan peteršilj in malo oljčnega olja ter kuhamo še 15 minut. Serviramo z naribanim parmezanom.

Šarkelj

Potrebujemo: 50 dkg moke, kocko svežega kvasa, 1 l mleka, 15 dkg masla, 10 dkg sladkorja v prahu, 1 vaniljinega sladkorja, 3 rumenjake, 1 limonino lupino, 10 dkg rozin.

Priprava: V mlačno mleko razpustimo kvas z malo moke in pustimo, da vzhaja. Rumenjake in sladkor penasto umešamo, dodamo maslo, ščepec soli, vaniljin sladkor, moko in vzhajani kvas ter vse skupaj s kuhalnico obdelamo v gladko testo, dodamo tudi prej namočene in odcejene rozine in limonino lupino. Testo pokrijemo in pustimo, da vzhaja. Tako pripravljeno testo damo v namaščen in pomokan model in pustimo, da znova vzhaja na toplem okrog 30 minut. Pečico segrejemo na 180 stopinj C in pečemo približno 1 uro.

Ko je šarkelj mlačen, ga vzamemo iz modela, narežemo pa ga, ko je popolnoma ohlajen.

Dober koktajl proti utrujenosti

Tri rdeče olupljene in od semena očiščene paradižnike narežemo, dodamo dve vejici zelene, dobro zmiksamo v mešalniku, dodamo malo mineralne vode, kockice leda in rezino limone.

Na zdravje!

Ivanka Nikčević

Al ste vedeli...

SVETI TRIJE KRALJI

Cerkveni praznik Svetih treh kraljev je eden izmed praznikov iz božičnega sklopa in se ga praznuje 6. januarja. Praznik najbolj poznamo po tem, da so takrat prišli trije kralji k novorojenemu Jezusu in prinesli vsak po eno darilo. V spomin na to danes na ta dan v jaslice postavimo te tri kralje: Gašperja, Miho in Boltežarja. Ponekod (tudi pri nas) praznik imenujejo tudi tretji božič, večer pred njim pa tretji sveti večer. S kralji se konča "božična doba" ali dvanajsterodnevje (dodekahemeron); demoni ne strašijo več ali divja jaga, ki je norela po nebu izgine z obzorja. Zato je na ta dan in njegov predvečer veliko šeg in verovanj. Kristjani ob mraku zopet poškopijo in pokadijo s kadilom svoje domove. S kredo pa nad vrata napišejo letnico in prve črke imen teh kraljev (ta dva običaja se vedno bolj opuščata oziroma ju ljudje ne izvajajo), na primer 20+G+M+B+02 (kratice pomenijo Gašper, Miha, Boltežar).

Začetek njihovega češčenja pri nas sega v konec 14. stoletja, ko so Slovenci začeli romati v Köln (Kelmorajn). Tam so vsakih sedem let izpostavljali svetokraljevske relikvije.

Kraji, poimenovani po velikim Treh kraljih

Na zemljevidu Slovenije najdemo kar tri naselja, kjer so doma sveti trije kralji: Vrh Sv. Treh Kraljev blizu Žirov (Občina Logatec), Sv. Trije Kralji v Slovenskih goricah (Občina Benedikt) in Sv. Trije Kralji (občina Radlje ob Dravi). Modrim z vzhoda so seveda posvečene tudi cerkve v vseh treh krajih. Tista v Slovenskih goricah je največja, drugi dve pa stojita na priljubljenih izletniških točkah visoko nad dolino. Cerkev sv. Treh kraljev nad Radljami ob Dravi je ena izmed najpomembnejših planinskih cerkva nad Dravsko dolino.

1. Vrh Sv. Treh Kraljev blizu Žirov (občina Logatec). Tukaj se nahaja župnijska cerkev Sv. Treh Kraljev, ki je bila prvotno gotška. Leta 1698 so jo barokizirali in jo opremili s črnimi kamnitimi oltarji (1709). Ima mogočen zvonik (30 m), v devetdesetih letih prejšnjega stoletja je bila obnovljena.

2. Do vasi Sv. Trije Kralji do cerkve Sv. Treh Kraljev (župnija Sv. Benedikt) v Slovenskih goricah je možen dostop ob magistralni cesti med Mariborom in Gornjo Radgono (z avtomobilom po asfaltirani cesti iz Benedikta ali Trotkove.). Iz Benedikta na vrh griča vodi pešpot s 119 stopnicami - severovzhodno od Sv. Benedikta se dviga z mogočno gotško ladjo in visokim zvonikom kakor trdnjava mogočna cerkev svetih Treh kraljev. Ta nenavadno velika in arhitekturno enotno grajena cerkev, ki zbuja tako pozornost, je s svojimi zavetniki - tremi modrimi z vzhoda dala ime tudi hišam okrog sebe. S svojo lepoto pa daje tako kakor bližnji cerkvi pri Sv. Trojici in v Lenartu enkratno podobo Slovenskim goricam.

3. Cerkev Sv. Treh Kraljev, ki spada v župnijo Radlje ob Dravi, je bila zgrajena leta 1732. Njena preprosta zunanjščina se lepo prilega okolici: nizki travi, osamljenemu drevesu ob vhodu in barvitemu gozdu. Nasprotna pa je njena notranjščina, ki je baročno razgibana. Ker cerkev obkrožajo visoka drevesa, ni pravega razgleda. Le tam proti jugovzhodu vidimo del Radelj, Radeljsko polje in Pohorje, na zahodu pa se med krošnjami riše skoraj dvesto metrov višji Bricnik. Kljub temu je ob cerkvi zelo prijetno, saj okolico preveva blaženi mir. Ta je nalezljiv - tako kakor smeh. Kdor se ga naleze, ne zboli, temveč ozdravi.

Priprava:

Agata Klinar Medaković